

**ДЕРЖЛІСАГЕНСТВО
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
(ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»)**

ЗАТВЕРДЖУЮ:
ДИРЕКТОР ФІЛІЇ «ПОЛІСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

Віталій КОШМАК

« _____ 2026р.

**ПЛАН ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСТВА
(ПЛАН ЛІСОУПРАВЛІННЯ)
БЕРЕЗНІВСЬКОГО НАДЛІСНИЦТВА
ФІЛІЇ «ПОЛІСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»
на 2026р.**

Березне – 2026р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація про Надлісництво	4
1.1 Організаційна структура	4
1.2 Право власності та користування	8
1.3 Зобов'язання щодо FSC®	8
1.4 Опис території Надлісництва	10
2. Цілі ведення господарства	11
2.1. Стратегічні цілі	11
2.2 Оперативні плани	12
2.3 Шляхи досягнення	12
2.4 Залученість в місцеву економіку	12
3. Характеристика лісових ресурсів	12
3.1 Розподіл площі за категоріями	12
3.2 Особливості ландшафту	15
3.3 Економічні аспекти	16
3.4 Диверсифікація діяльності	18
4. Екологічні цінності	18
4.1 Виявлення та картування	18
4.2 Режим охорони	19
5. Природоохоронні заходи	23
5.1 Збереження біорізноманіття	24
5.2 Охорона раритетних видів	30
5.3 Водоохоронні зони	33
5.4 Ґрунтозахисні заходи	34
5.5 Оцінка впливу на довкілля	35
6. План господарських заходів	46
6.1 Розрахункова лісосіка	46
6.2 План рубок формування і оздоровлення лісів та інших рубок	47
6.3 Лісовідновлення та лісорозведення	47
6.4 Охорона лісів від пожеж	49
6.5 Захист лісу від шкідників і хвороб	49
6.6 Господарська діяльність Надлісництва на забруднених радіонуклідами територіях, з урахуванням рівня їх забрудненості, у тому числі вибухонебезпечними предметами	50
6.7 Дотримання принципу невиснажливості	51
7. Моніторинг лісів	51
7.1 Методика моніторингу	52
7.2 Періодичність	61
7.3 Показники	61
7.4 Документування результатів, у тому числі картування	61
8. Соціальні аспекти	62
8.1 Права працівників, гігієна та безпеки праці, гендерна рівність	62
8.2 Охорона праці	62
8.3 Взаємодія з громадами	66
8.4 Вирішення конфліктів	73

Вступ

В сучасних умовах ринкової конкуренції, інтенсифікації та прискорення темпів науково - технічного прогресу основне місце належить вирішенню проблем ефективності економічної системи. Ефективність, як економічна мета суспільного розвитку, - це відношення фінансових результатів, соціальних наслідків та економічних ефектів до витрат, з ними пов'язаних, що виражаються у грошовій формі.

Проект плану заходів по веденню лісового господарства або лісоуправління передбачає висвітлення довгострокових цілей ведення лісового господарства, основна із яких – підвищення ефективності виробництва, або диверсифікація, впровадження якої зумовлено такими чинниками, як труднощами становлення нових економічних відносин та недосконалістю законодавчих актів у державі, необхідністю подолання суперечностей між екологічними, економічними і соціальними цілями, необхідністю забезпечення сталого розвитку лісового господарства шляхом підвищення ефективності управління, багатоцільового використання лісових ресурсів, корисних властивостей лісу, невиснажливе лісове господарювання із врахуванням соціальних, економічних та екологічних наслідків, тобто створення умов для розвитку діяльності надлісництва в рамках чинного законодавства.

Стратегічне планування проводиться під час складання 10-річних планів організації та розвитку лісового господарства лісовпорядною організацією ВО «УКРДЕРЖЛІСПРОЕКТ», а оперативне планування відбувається в рамках підготовки щорічних планів діяльності на основі 10 – річного плану. Під час планування здійснюється: визначення та затвердження щорічної розрахункової лісосіки (максимально можливого обсягу заготівлі деревини в порядку рубок головного користування відповідно до принципів безперервного і постійного лісокористування).

Основні вимоги сьогодення – це ефективне господарювання, необхідність забезпечення сталого розвитку лісового господарства шляхом підвищення ефективності управління, багатоцільового використання лісових ресурсів, корисних властивостей лісу, соціальних гарантій працюючих та місцевого населення.

1. Загальна інформація про Надлісництво

1.1 Організаційна структура

Березнівське надлісництво являється структурним підрозділом філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України», що діє на підставі «Положення про Надлісництво».

До складу Надлісництва входять виробничі та інші підрозділи, що забезпечують його діяльність відповідно до мети та предмету діяльності Філії, що діють на підставі положень, затверджених директором Філії та внутрішніх документів підприємства.

Березнівське надлісництво філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України» розташоване в центральній частині Рівненської області на території Рівненського та Сарненського адміністративних районів.

Поштова адреса: індекс 34600

м. Березне, вул.Київська,1

Рівненська область

Тел. 0365355000

e-mail: berezhnivske.lg@e-forest.gov.ua

З метою оптимізації виробничих процесів, у структурі ДП «Ліси України» проведено реорганізацію (наказ ДП «Ліси України» №1878 від 18.10.2024 р.), у результаті якої на базі філії «Березнівське лісове господарство» ДП «Ліси України» створено Березнівське надлісництво філії «Поліський лісовий офіс».

Надлісництво є суб'єктом цивільно-правових відносин, що забезпечує охорону, захист, відтворення, підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, вжиття інших заходів відповідно до законодавства на основі принципів сталого розвитку; дотримання правил і норм використання лісових ресурсів; охорону типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, рослинних угруповань, сприяння формуванню екологічної мережі відповідно до природоохоронного законодавства у визначених межах надлісництва відповідно до наказу про організацію території земель ДП «Ліси України».

Положення про Березнівське надлісництво розроблено відповідно до Статуту державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України», Положення про філії «Поліський лісовий офіс» та визначає основні завдання, функції та права надлісництва.

Надлісництво у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, національними стандартами з питань сертифікації лісів, іншими нормативно-правовими актами, Статутом державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України», Колективним договором, Антикорупційною програмою, наказами Генерального директора та дорученнями директора виконавчого, іншими внутрішніми документами державного спеціалізованого

господарського підприємства «Ліси України», наказами та дорученнями директора філії «Поліський лісовий офіс», Положенням про філію «Поліський лісовий офіс» та положенням про Березнівське надлісництво.

Адміністративно-організаційна структура та загальна площа

Найменування лісництв, місцезнаходження контор	Адміністративні райони	Площа, га
Степанське кв.38 вид.34	Сарненський	4024,1
Кузьмівське кв.60 вид.26	Сарненський	6446,9
Малинське кв.71 вид.78	Сарненський	4375,0
	Рівненський	3776,8
Разом по лісництву:		8151,8
Малуське кв.19 вид.8	Рівненський	7243,4
Князівське с.Князівка	Рівненський	4528,2
Бобрівське кв.16 вид.24	Рівненський	6385,2
Балашівське кв.81 вид.46 с.Балашівка	Рівненський	9408,0
Березнівське, кв.46 вид.27	Рівненський	9188,6
Всього по надлісництву:		55376,2
<i>в т. ч. по адмінрайонах:</i>	Сарненський	14846,0
	Рівненський	40530,2

Віднесення лісів до об'єднаних територіальних громад, міських, селищних та сільських рад

Назви ОТГ	Назви рад	Назви лісництв	Перелік кварталів	Площа, га
Сарненський район				
Сарненська	Великовербченська сільська рада	Степанське	1-36	3728,0
	Коростська с/р		37-40	296,1
	<i>Разом по лісництву:</i>			4024,1
	Коростська с/р	Кузьмівське	1,2,6,7,8,9	589,9

Разом по ОТГ:				4614,0
Степанська	Кузьмівська с/р	Кузьмівське	3-5,10-61,	5857,0
	<i>Разом по лісництву:</i>			6446,9
	Степанська селищна рада	Малинське	1-42	4375,0
Разом по ОТГ:				10232,0
Разом по району:				14846,0
Рівненський район				
Малинська	Яринівська сільська рада	Малинське	43-50,53-55,59,60,64-69, 72, 77-81	2455,0
	Полянська с/р		51,52,56-58,61-63,82	987,1
	Малинська с/р		70,71,73-76	334,7
	<i>Разом:</i>			3776,8
	<i>Всього по лісництву:</i>			8151,8
	Малинська с/р	Малуське	1-20,22-25,28-32,37-40, 45-47,51-54,60-66	4760,1
	Бронська с/р	Малуське	21,26,27,33-36,41-44,48, 49,50,55,56,68,70	1654,9
Разом по ОТГ :				10191,8
Березнівська	Тишицька с/р	Малуське	57,58,59,67,69,71	828,4
	<i>Разом по лісництву:</i>			7243,4
	Тишицька с/р	Князівське	1-28,33-39	3639,2
	Вітковицька с/р		29-32,40-42	819,9
	Балашівська с/р		43	69,1
	<i>Разом по лісництву:</i>			4528,2
	Балашівська с/р	Бобрівське	1-60	6385,2
	<i>Разом по лісництву:</i>			6385,2
	Балашівська с/р	Балашівське	1-89	9408,0
<i>Разом по лісництву:</i>			9408,0	

Березнівська	Березнівська міська рада	Березнівське	33-40,43-61,94,95,100, 104,105	2906,8
	Вітковицька с/р		1-28,41,42,75-87	4003,0
	Зірненська с/р		65,66,93	222,2
	Моквинська с/р		67,74.101,102	302,0
	Городищенська с/р		29-32	356,0
	Кам'янська с/р		63,73,92	245,0
	Білковська с/р		64,72	162,7
	Великопільська с/р		68-71	388,1
	Балашівська с/р		88-91,96-99,103	602,8
	<i>Разом по лісництву:</i>			<i>9188,6</i>
Разом по району:			40530,2	
Всього по надлісництву:			55376,2	

Нинішнє лісовпорядкування проведено за I розрядом у відповідності з вимогами чинної лісовпорядної інструкції, рішеннями першої лісовпорядної наради і технічної наради за підсумками площа лісовпорядкування 2019р. становила **55376,2** га.

Основні цілі і задачі ведення лісового господарства Березнівського надлісництва філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України» наступні:

- використання лісових ресурсів у відповідності до їх цільового призначення;
- використання лісових ресурсів повинно базуватись на принципах не виснажливості та безперервності і проводитись в обсягах, які не перевищують щорічного приросту деревини;
- ефективного використання лісових ресурсів на ринкових засадах;
- удосконалення економічно-фінансового стану надлісництва;
- забезпечення прибутковості ведення лісового господарства;
- нарощування ресурсного і екологічного потенціалу лісу;
- розроблення системи заходів щодо розширеного відтворення лісових ресурсів з орієнтацією на багатоцільове використання лісів;
- вирішення лісівничо-екологічних проблем в зоні діяльності надлісництва;
- оптимізація структури надлісництва, збільшення лісистості території до науково обґрунтованого оптимального рівня;
- розробка та проведення комплексу заходів щодо охорони та захисту лісових ресурсів, які би унеможливили або сприяли зменшенню фактів незаконного вирубування деревини;
- розширення та збереження типових та унікальних природних комплексів та об'єктів рослинного і тваринного світу;

- здійснення системи заходів щодо сприяння розвитку підприємницької діяльності підприємницьких структур;

- впровадження сучасних організаційних форм господарювання, сприяння покращенню економічних показників діяльності надлісництва;

- зростання зайнятості, посилення соціальної захищеності та збільшення добробуту працівників надлісництва;

- сприяння вирішенню соціальних, екологічних і економічних проблем місцевих громад;

- забезпечення широкого висвітлення лісогосподарських заходів у засобах масової інформації, співпраця з науковими, екологічними та громадськими організаціями у формування лісової політики.

Рівень досягнення поставлених цілей і задач буде оцінюватись через кількісні результати. У даному випадку мова буде йти про очікувані економічні, соціальні та екологічні результати. Зрозуміло, що оцінка цих результатів не може претендувати на виняткову точність, але вона необхідна з погляду перспектив розвитку лісового господарства надлісництва.

Система управління лісовими ресурсами

Система управління лісами базується на засадах екологічної безпеки та з урахуванням вимог, які висуваються міжнародними природоохоронними конвенціями. Правові аспекти лісогосподарського виробництва та використання і відтворення лісових ресурсів визначено Лісовим Кодексом України і регулюються іншими законодавчими актами щодо ведення лісового господарства. Центральним органом виконавчої влади з питань лісового господарства є Державне агентство лісових ресурсів України (Держлісагентство України) діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства України, входить до системи центральних органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісового та мисливського господарства.

Березнівське надлісництво філії «Поліський лісовий офіс» підпорядковане державному спеціалізованому господарському підприємству «Ліси України» та координується Північно-Західним міжрегіональним територіальним управлінням лісового та мисливського господарства Держлісагенства України.

Основною виробничою одиницею у Березнівському надлісництві є лісництво: Надлісництво включає 9 підрозділів.

- Кузьмівське лісництво;
- Малинське лісництво;
- Малуське лісництво;
- Степанське лісництво;
- Князівське лісництво;
- Бобрівське лісництво;
- Балашівське лісництво;

- Березнівське лісництво;
- Лісогосподарська діляниця.

1.2 Право власності та користування

За Березнівським надлісництвом згідно наказу №9/34.2 від 07.01.2025р філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України» - Про закріплення майна за Надлісництвами філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України» закріплено усе майно, що передано за передавальним актом від філії «Березнівське лісове господарство».

Станом на 31.10.2025 року правостановлюючі документи на постійне користування земельними ділянками лісогосподарського призначення виготовлено та отримано на загальну площу 56203,8 га.

1.3 Зобов'язання щодо FSC (номер ліцензії FSC®C140719)

Відповідно до статей 35, 56 Лісового кодексу України з метою приведення системи ведення лісового господарства відповідно до міжнародних вимог щодо управління лісами та лісокористуванням на засадах сталого розвитку Березнівське надлісництво філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України» бере на себе добровільне довготермінове зобов'язання щодо дотримання принципів і критеріїв FSC®.

Лісова сертифікація – оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористуванням на засадах сталого розвитку.

Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загально визнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

Головною мотивацією лісової сертифікації є прагнення підприємства отримати підтвердження високого рівня ведення лісового господарства від незалежної міжнародної організації, відповідати світовим екологічним, економічним та соціальним стандартам.

Відповідальним за процес лісової сертифікації по надлісництву призначається начальник Березнівського надлісництва Гапон Микола Юрійович.

У зв'язку з вищевикладеним, для досягнення поставлених цілей та мети наше надлісництво у своїй роботі дотримуватиметься принципів лісової сертифікації FSC® таких як:

- Принцип 1: Дотримання законодавства;
- Принцип 2: Права працівників та умови працевлаштування;
- Принцип 3: Права тубільних народів, такі народи відсутні в Україні;
- Принцип 4: Стосунки з громадами;
- Принцип 5: Вигоди від лісів;
- Принцип 6: Цінності довкілля та впливи;
- Принцип 7: Планування господарювання;
- Принцип 8: Моніторинг та оцінювання;

Принцип 9: Особливі цінності для збереження;

Принцип 10: Виконання господарських заходів.

Березнівське надлісництво підтверджує прихильність і дотримання вимог принципів і критеріїв FSC® і зобов'язується:

1. Застосовувати на практиці принципи і критерії FSC® зі сталого ведення лісового господарства.
2. Використовувати всі види лісових ресурсів на принципах сталого розвитку.
3. Вирішувати соціальні питання ведення лісового господарства, підтримувати соціальний і економічний розвиток місцевого населення.
4. Консультуватися з усіма зацікавленими сторонами з питань планування та ведення лісового господарства на принципах сталого розвитку.
5. Відстежувати стан довкілля і постійно вдосконалювати лісгосподарське виробництво, робити його екологічно безпечним.
6. Вживати профілактичних дій із пом'якшення негативних впливів лісгосподарського виробництва на навколишнє середовище.
7. Гарантувати, що всі працівники, чия професійна діяльність суттєво впливає на навколишнє середовище, будуть відповідним чином навчені практичним діям з виконання цих зобов'язань.

1.4 Опис території надлісництва

Природно-кліматичні умови Березнівського надлісництва

Згідно лісорослинному районуванню територія надлісництва відноситься до зони Українського Полісся, а по лісгосподарському районуванню до Західно-Поліського лісгосподарського округу.

Клімат району розташування надлісництва помірно-континентальний і характеризується порівняно м'якою зимою, теплим літом і значною кількістю опадів.

Із кліматичних факторів, що негативно впливають на ріст і розвиток лісових насаджень є пізні весняні та ранні осінні приморозки, високий рівень ґрунтових вод і недостатній природний дренаж, що веде до виникнення болотних ґрунтів. В цілому кліматичні умови сприятливі для ведення лісового господарства. Це підтверджується наявністю насаджень високих бонітетів: сосни, дуба, берези, вільхи.

Територія надлісництва за характером рельєфу відноситься до рівнинних лісів, це рівнина з незначними пагорбами.

Основні типи і види ґрунтів: найбільше поширення мають дерново середньопідзолисті помірно зволожені 58 % із загальної площі; дернові – 8 %; лугові – 6 %; болотні – 20 %.

Ерозійні процеси на території надлісництва не виявлено.

Атмосферні умови

Основними причинами забруднення атмосфери є використання технологій, велика частина яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, із значною частиною морально застарілого і фізично зношеного устаткування, невиконання у

встановлені терміни захисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд.

Основними забруднювачами довкілля Рівненської області є підприємства переробної промисловості (71% загального обсягу забруднюючих речовин).

У серпні 2020 року спостереження Рівненським обласним центром з гідрометеорології проводились щоденно та цілодобово, крім святкових днів. Всього відібрано та проаналізовано 2133 проби повітря на визначення 11 забруднювальних речовин.

Високого рівня забруднення атмосферного повітря не спостерігалось. Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) пріоритетними речовинами залишився майже на рівні минулого року і становив 8,9 (ІЗА у серпні 2019 року становив 8,17).

2. ЦІЛІ ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСТВА

2.1 Стратегічні цілі

Ведення лісового господарства, охорона та захист лісу, раціональне використання та відтворення лісів надлісництва спрямоване на раціональне та ефективне використання лісових ресурсів, підвищення ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих, естетичних та інших корисних властивостей лісу, а саме:

- використання лісових ресурсів у відповідності до їх цільового призначення;
- використання лісових ресурсів повинно базуватись на принципах не виснажливості та безперервності і проводитись в обсягах, які не перевищують щорічного приросту деревини;
- ефективне використання лісових ресурсів на ринкових засадах;
- удосконалення економічно-фінансового стану надлісництва;
- забезпечення прибутковості ведення лісового господарства;
- нарощування ресурсного і екологічного потенціалу лісу;
- розроблення системи заходів щодо розширеного відтворення лісових ресурсів з орієнтацією на багатоцільове використання лісів;
- вирішення лісівничо-екологічних проблем в зоні діяльності надлісництва;
- оптимізація структури надлісництва, збільшення лісистості території;
- розробка та проведення комплексу заходів щодо охорони та захисту лісових ресурсів, які би унеможливили або сприяли зменшенню фактів незаконного вирубування деревини;
- розширення природно-заповідного фонду для збереження типових та унікальних природних комплексів та об'єктів рослинного і тваринного світу;
- здійснення системи заходів щодо сприяння розвитку підприємницької діяльності підприємницьких структур;
- впровадження сучасних організаційних форм господарювання, сприяння покращенню лісівничо-економічних показників діяльності надлісництва; зростання зайнятості, посилення соціальної захищеності та збільшення добробуту працівників надлісництва;
- сприяння вирішенню соціальних, екологічних і економічних проблем місцевих громад;

– забезпечення широкого висвітлення лісогосподарських заходів у засобах масової інформації;

– співпраця з науковими, екологічними та громадськими організаціями у формуванні лісової політики.

Рівень досягнення поставлених цілей і задач буде оцінюватись через кількісні результати. У даному випадку мова буде йти про очікувані економічні, соціальні та екологічні результати. Зрозуміло, що оцінка цих результатів не може претендувати на виняткову точність, але вона необхідна з погляду перспектив розвитку лісового господарства надлісництва.

Стратегічні цілі надлісництва орієнтуються на Розпорядження КМУ від 29 грудня 2021р., №1777-р «Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року.»

Державну стратегію управління лісами України до 2035 року;

Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Державної стратегії управління лісами України до 2035 року.

2.2 Оперативні плани

По надлісництву розроблено на підставі матеріалів лісовпорядкування та стратегічних планів організації та розвитку лісового господарства виробничо-фінансовий план на 2026 рік, де заплановано поквартальне виконання заходів пов'язаних та не пов'язаних з веденням лісового господарства та відповідно деталізовані плани робіт пов'язаних з ведення лісового господарства такі як 01-ЛГ, 02-ЛГ.

2.3 Шляхи досягнення

Виконання запроектованих щорічних обсягів в сучасних умовах господарювання, залежить в основному від економічних чинників, фінансового забезпечення та попиту на деревину. До виконання робіт пов'язаних з оперативними планами залучаються власні сили та підрядні організації які надають послуги. Як приклад є заготівля деревини – до 100% робіт виконують підрядники. Філія та Надлісництво в своїй діяльності здійснює заготівлю стиглої деревини від рубок головного користування та реалізовує її на відкритих торгових майданчиках що приносить значний економічний ефект для досягнення запланованих цілей передбачених у виробничо-фінансовому плані. Також слід зазначити, що значну кількість робіт по Надлісництву безпосередньо координує ДП «Ліси України», а саме: будівництво лісових доріг, будівництво рекреаційних пунктів.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

3.1 Розподіл площі за категоріями

Поділ лісів на категорії, умови та ознаки віднесення їх до таких категорій, а також виділення особливо захисних лісових ділянок з режимом обмеженого лісокористування виконано згідно „Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок”, затвердженого постановою КМ України від 16 травня 2007 року № 733.

Виходячи з „Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок” поділ лісів надлісництва на категорії, їх функціонального значення, встановленого в них режиму ведення лісового господарства і лісокористування на ревізійний період, утворені такі господарські частини:

- **ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення.** Віднесені лісові ділянки, що виконують природоохоронну, естетичну функцію, і розташовані в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею **2240,7** га;

- **рекреаційно-оздоровчі ліси.** Віднесені лісові ділянки, що виконують рекреаційні, санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції загальною площею **2055,6** га, із них:

- ліси у межах населених пунктів на площі – 23,0 га із них 2,7 га контора лісництва знаходяться в межах с.Князівка; 9,5 га в межах с. Лінчин; 2,3 га в межах с.Михалин; 8,5 га в межах м. Березне, контора лісгоспу, лісодільниця і нижній склад згідно виданих державних актів на право постійного користування земельними ділянками;

- ліси 3 зони округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій на площі 209,0 га раніше виділені навколо мінеральних джерел санаторія «Горинь»;

- лісгосподарська частина лісів зелених зон на площі 1823,6 га, раніше виділена лісгосподарська частина лісів зеленої зони навколо м. Березне, смт. Степань. Збільшення площі на 12,0 га відбулося в зв'язку з збільшенням площі підприємства на 6,0 га, та за рахунок переходу з категорії експлуатаційні ліси лісової ділянки площею 6,0 га, що примикає до даної категорії;

- **захисні ліси.** Віднесені лісові ділянки, що виконують функцію захисту навколишнього природного середовища від негативного впливу природних та антропоген-них факторів загальною площею **4352,9** га, що на 1063,6 га більше раніше виділеної із них:

- раніше виділені лісові ділянки, які прилягають до смуг відведення залізниць площею 1385,3 га, що на 6,8 га менше за рахунок уточнення площі згідно виданих державних актів;

- лісові ділянки, які прилягають до смуг відведення автомобільних доріг на площі 1475,0 га виділені згідно постанови Кабінету Міністрів від 30 січня 2019 року № 55 (автомобільні дороги територіального значення), що на 932,8 га більше раніше виділеної;

- раніше виділені ліси уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів - 1398,8 га, що на 43,8 більше за рахунок уточнення категорії експлуатаційних лісів;

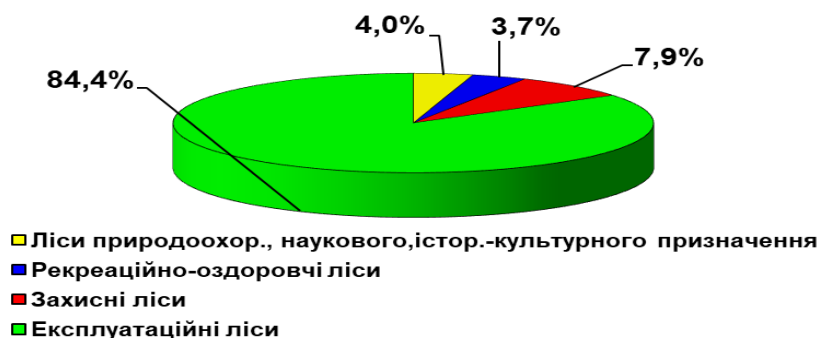
- в підкатегорію інші захисні ліси площею 94,0 га виділені лісові ділянки серед безлісної місцевості та які мають площу до 100 га;

- **експлуатаційні ліси.** Віднесені лісові ділянки, призначені для задоволення потреб національної економіки в деревині загальною площею **46727,0** га.

Існуючий поділ площі на категорії лісів (табл. 1.) відповідає господарському призначенню, природним та економічним умовам району розташування надлісництва.

Категорії лісів	Площа за даними лісовпорядкування	
	га	%
Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення – разом	2240,7	4,0
в тому числі:		
Заповідні лісові урочища	34,5	0,1
Пам'ятки природи	1,4	-
Заказники	2135,0	3,8
Ліси історико-культурного призначення	24,4	-
Ліси наукового призначення, включаючи генетичні резервати	45,4	0,1
Рекреаційно-оздоровчі ліси – разом	2055,6	3,7
в тому числі:		
Ліси у межах населених пунктів	23,0	-
Ліси з зони округів сан. охор. лікув.-оздоровчих територій	209,0	0,4
Лісогосподарська частина лісів зелених зон	1823,6	3,3
Захисні ліси – разом	4404,9	8,0
в тому числі:		
Ліси уздовж смуг відведення залізниць	1385,3	2,5
Ліси уздовж смуг відведення автомобільних доріг	1475,0	2,7
Ліси уздовж річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів	1450,6	2,6
Інші захисні ліси	94,0	0,2
Експлуатаційні ліси	46675,0	84,3
Всього по надлісництву:	55376,2	100

Існуючий поділ площі на категорії лісів відповідає господарському призначенню, природним та економічним умовам району розташування надлісництва.

Виходячи з приведеного у відповідність до “Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок” (2007) поділу лісів Березнівського надлісництва на категорії, їх функціонального значення, встановленого в них режиму ведення лісового господарства і лісокористування на наступний ревізійний період, утворені такі господарські частини:

Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення:

- ліси природоохоронного призначення з особливим режимом користування на рівнині;

Рекреаційно-оздоровчі ліси:

- рекреаційно-оздоровчі ліси з особливим режимом користування на рівнині;
- рекреаційно-оздоровчі ліси з обмеженим режимом користування на рівнині.

Захисні ліси:

- захисні ліси з обмеженим режимом користування на рівнині.

Експлуатаційні ліси:

- експлуатаційні ліси на рівнині.

До лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення з особливим режимом користування віднесені: пам'ятки природи, заповідні лісові урочища; ліси історико-культурного призначення; ліси наукового призначення, включаючи генетичні резервати, заказники.

До рекреаційно-оздоровчих лісів з особливим режимом користування віднесені: ліси в межах міст, селищ та інших населених пунктів.

До рекреаційно-оздоровчих лісів з обмеженим режимом користування віднесені: ліси з зони округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій і курортів, лісогосподарська частина лісів зеленої зони.

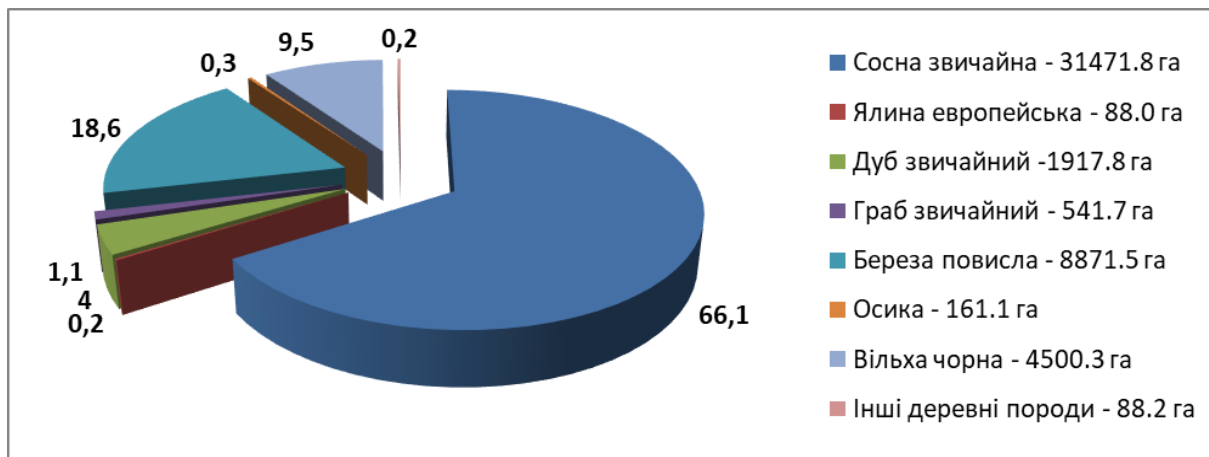
До захисних лісів з обмеженим режимом користування віднесені: лісові ділянки (смуги лісів), які прилягають до смуг відведення залізниць, автомобільних доріг державного значення, лісові ділянки (смуги лісів) уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів, лісові ділянки серед безлісної місцевості площею до 100 га (інші захисні ліси).

В господарських частинах лісів з обмеженим режимом користування дозволяється проведення рубок головного користування.

При організації господарств і господарських секцій лісовпорядкування виходило з породного складу насаджень, їхньої продуктивності та інших

особливостей. Що зумовлюють застосування різних нормативів і систем господарських заходів, а також цілей ведення лісового господарства, визначених Основними положеннями організації та розвитку лісового господарства області.

Поділ лісів за панівними породами в %

Існуючий розподіл деревних порід за групами віку відрізняється від оптимального і зумовлений в основному, господарською діяльністю надлісництва.

3.2 Особливості ландшафту

Район розташування надлісництва відноситься до числа сільськогосподарських районів області з розвинутим багатогалузевим сільськогосподарським виробництвом.

Земля, природно-кліматичні умови району дають хороші можливості для розвитку м'ясного та молочного тваринництва, вирощування картоплі, льону, інших культур.

Район розташований в північно-східній частині Рівненщини на площі 1,7 тис. км². Він межує з Сарненським районом Рівненщини та Житомирською областю.

Одна з особливостей району багатогалузеве промислове виробництво, що базується в основному на місцевій сировині. Тут працюють спиртозавод, паперова, швейна фабрики. В районному центрі розміщена перша і єдина в Україні сірникова фабрика, яка виробляє продукцію на сучасному обладнанні шведської фірми «Шведіш Матч Аренко».

Рівненський та Сарненський район мають значний природно-ресурсний потенціал, представлений покладами гранітів, габро, крейди, глини, торфу тощо.

Переробкою деревини Березнівське надлісництво не займається, займаються частково приватні підприємства в числі 50 одиниць в зоні діяльності надлісництва.

Окрім надлісництва веденням лісового господарства в районі займається СВ СК «Агроліс» загальною площею 4975 га та Соснівське надлісництво загальною площею 51162,6 га.

Лісистість адміністративних районів, на території яких розташоване надлісництво складає: Рівненський - 50.3%, Сарненський – 48,1%. Ліси на території

району розташовані нерівномірно, основна площа знаходиться в північній його частині району.

3.3 Економічні аспекти Дорожня інфраструктура

Березнівське надлісництво характеризується достатньо розвинутою мережею шляхів транспорту загального користування. Основними транспортними магістралями в зоні діяльності надлісництва є:

- Залізниця Рівне – Сарни – Речиця, яка проходить через лісові масиви двох лісництв Малинського та Малуського лісництв загальною протяжністю в межах надлісництва – 21 км;
- Автомобільна дорога національного значення: Городище-Рівне-Старокостянтинів (Н-25) загальна протяжність в межах надлісництва – 23,5 км;
- Автомобільні дороги територіального значення: Клесів-Михалин-Березне-(Н-25) (Т-18-11) загальна протяжність в межах надлісництва – 42,0 км;
- Немовичі-Березне-Великі Межеричі-Федорівка (Т-18-12) загальна протяжність в межах надлісництва – 38,6 км;
- Бережниця-Степань-Деражне-Клевань - (М-06), (Т-18-17) загальна протяжність в межах надлісництва – 26,0 км;
- Степань - (Н-25), (Т-18-26) загальна протяжність в межах надлісництва – 20,6 км.

Загальна протяжність доріг національного та територіального значення становить 159,0 км.

Державним агентством лісових ресурсів України розроблено „Стратегію розвитку транспортної мережі в лісовій галузі”

На виконання стратегії розвитку транспортної мережі Березнівське надлісництво приділяє належну увагу по будівництву та ремонту лісових доріг, зокрема для забезпечення вивезення заготовленої лісопродукції, здійснення лісогосподарських і протипожежних заходів і в цілому для забезпечення нормативної роботи надлісництва.

Від густоти дорожньої мережі та від їхнього стану залежить ефективність лісогосподарської діяльності, можливість застосування нових машин і механізмів. Враховуючи недостатню забезпеченість надлісництва мережею доріг, лісовпорядкуванням проектується будівництво нових лісогосподарських доріг загальною протяжністю 34,0 км. Крім того, ремонт і утримання доріг лісогосподарського призначення проектується загальною протяжністю 81,6 км.

При проектуванні мережі нових лісових доріг враховані намічені обсяги лісокористування в прилеглих до них кварталах, можливість використання лісових ділянок в рекреаційно-оздоровчих цілях, для потреб охорони і захисту лісу а також з метою соціально-економічного розвитку територій.

Лісові дороги надлісництва

На території Березнівського надлісництва у 2024 році були введені в експлуатацію по Малуському та Кузьмівському лісництвах дві профільовані дороги з твердим покриттям I-II загальною протяжністю 11 км.

Крім того, територію надлісництва в різних напрямках пересікають покращені і ґрунтові дороги районного і місцевого значення, що створює сприятливі умови для збуту деревини із усіх лісництв.

Протяжність лісогосподарських доріг на території надлісництва складає 1570,4 км, із них з твердим покриттям - 14,6 км, удосконалених - 68,0 км.

Загальна протяжність шляхів транспорту за нормативами на 1000 га площі складає 16 км, а ступінь забезпеченості відповідно до нормативів 177%.

Регулярно поновлюється дорожня лісова інфраструктура, проводиться ремонт існуючих доріг. Збільшення густоти дорожньої мережі та від її стану залежить ефективність лісогосподарської діяльності, можливість застосування нових машин і механізмів, вирішення соціальних питань у віддалених населених пунктах, для потреб охорони і захисту лісів, можливість рекреаційного використання, тощо.

Рекреаційна діяльність надлісництва

Одним із важливих напрямків діяльності Надлісництва чи лісового господарства є використання ділянок лісового фонду, що мають високу естетичну, історичну чи природну цінність, для населення рекреаційних та просвітницьких послуг.

За дорученням Кабінету Міністрів України та згідно наказу Держкомлісгоспу №109 від 21.04.2010 року розроблено спеціальну програму та проводиться розвиток мережі рекреаційних об'єктів в лісах, активізовано інформаційно – просвітницьку діяльність задля популізації новостворених об'єктів серед населення.

Рекреаційна діяльність це система заходів, пов'язаних з використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, які розташовані поза межами їх постійного проживання. Березнівським надлісництвом побудовано 2 рекреаційних об'єктів, та у 2026 році планується збудувати ще один на території Малинського лісництва з малими архітектурними спорудами, лісовими меблями, дитячими майданчиками тощо. Усі відпочинкові об'єкти регулярно підтримуються в доброму стані, проводиться благоустрій, ремонт, заміна пошкоджених виробів. Відпочинкові майданчики розташовані на узбіччях автошляхів, неподалік населених пунктів, мальовничих та затишних галявинах, що мають високу естетичну та природну цінність, а тому інтенсивно використовуються населенням за призначенням. Навантаженість кожного з рекреаційних об'єктів в середньому від 15 до 30 осіб і більше.

3.4 Диверсифікація діяльності

Планування діяльності Березнівського надлісництва спрямоване на розширення джерел прибутків, економічного сталого розвитку, покращення

екологічної стійкості. Дана діяльність передбачає різноманітність використання лісових ресурсів, а також впровадження нових видів діяльності.

Основні напрямки диверсифікації діяльності включають:

- розширення асортименту продукції;
- сприяння розвитку місцевої промислової переробки;
- рекреаційна та туристична діяльність – облаштування рекреаційних зон, організація еко туризму, пропозиція освітніх та культурних послуг, пов'язаних з лісами досягається шляхом розбудови типових рекреаційних пунктів та екологічних стежок.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ЦІННОСТІ

4.1 Виявлення та картування

Виявлення рідкісних видів флори і фауни, їх охорона і моніторинг

Охорона біотичного різноманіття включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання рослинного та тваринного світу.

Основні вимоги законодавства щодо забезпечення охорони рослинного світу визначені ст.ст. 25, 26 Закону України «Про рослинний світ», тваринного світу – розділом IV Закону України «Про тваринний світ», рідкісних та зникаючих видів флори і фауни – ст. 11 Закону України «Про Червону книгу України».

Охоронні пріоритети задекларовані в основному національному документі, Червоній книзі України (ЧКУ).

Вивчення біорізноманіття у лісах Березнівського надлісництва проводилось у вегетаційний сезон 2019-2021 років під час маршрутних досліджень Волинського Полісся із складанням геоботанічних описів.

Досліджувались території об'єктів Смарагдової мережі України, об'єктів природнозаповідного фонду.

У процесі опитування і анкетування працівників державної лісової охорони та проведених польових досліджень у складі кандидата біологічних наук, доцента кафедри екології і географії Глінської Світлани Олегівни та аспіранта екології РДГУ Штокала Степанан Степановича (натурного обстеження лісових масивів Степанського, Кузьмівського, Малуського, Малинського, Князівського, Бобрівського, Балашівського та Березнівського лісництв філії «Березнівське лісове господарство» далі (Березнівське надлісництво) та за матеріалами дослідження складено квартално-видільний перелік місцезнаходження видів флори, фауни та угруповань, які підлягають охороні та збереженню: об'єкти Червоної книги України; види з додатків 1, 2 і 3 до Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування у Європі (Бернської Конвенції) та з додатку 1 Резолюції №6 (1998) даної Конвенції; рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України; природні оселища (біотопи), що підлягають збереженню з додатку Резолюції 4 (1998) до Бернської Конвенції в межах філії «Березнівське лісове господарство» (далі Березнівське надлісництво) для подальшого моніторингу за їхнім станом.

Наявність на території надлісництва рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, слід враховувати при плануванні і виконанні будь-яких лісогосподарських і природоохоронних заходів.

При складанні технологічних карт виконання лісогосподарських заходів місцеперебування рідкісних видів флори та фауни або рослинних угруповань, слід наносити до технологічних схем, щоб при проведенні заходу не порушити природний режим їх існування.

Щорічно проводиться навчання по виявленню рідкісних і зникаючих видів для працівників надлісництва які безпосередньо працюють у лісах та для інженерів лісового господарства по відведенню і таксації лісосік, лісової охорони з документальним оформленням протоколу.

Працівники лісової охорони повинні постійно проводити роботи по виявленню рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин і проводити їх щорічний моніторинг.

Інформація щодо виявлення і взяття під охорону рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин

№ п/п	Назва заходу щодо виявлення та взяття під охорону рідкісних і зникаючих видів	Заходи щодо охорони рідкісних і зникаючих видів	Хто проводить
1.	При виявленні рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин виділяються ключові об'єкти, згідно переліку ключових об'єктів та їх опису	Збереження ключових об'єктів	Інженери з охорони і захисту лісу, лісова охорона, зацікавлені сторони.
2.	Проведення картування місць зростання та мешкання популяцій рідкісних та зникаючих видів флори та фауни для збереження їх при здійсненні господарської діяльності.	На карті схемі наносяться місця зростання та оселення рідкісних та зникаючих видів і біотопів	Спеціалісти відповідно до посадових обов'язків
3.	Залучення зацікавлених сторін та науковців до виявлення рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин		Адміністрація філії
4.	Створення об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) в місцях зростання або мешкання рідкісних видів рослин і тварин, значимих на регіональному рівні.	Рубки не проводяться, за винятком санітарно-оздоровчих заходів у випадках передбачених положенням (ПЗФ)	Адміністрація філії, зацікавлені сторони

4.2 Режим охорони

Заходи із збереження та/або відновлення рідкісних видів та видів, що перебувають під загрозою, та оселищ.

Організація лісового господарства має своїм завданням забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та

економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують.

Будь-який ліс має певну екологічну та соціальну цінність. Така цінність може полягати в наявності рідкісних видів, угруповань та біотопів, місць рекреації, або природних ресурсів, які використовуються місцевим населенням тощо. Виділення особливо цінних ділянок лісу є одним з показників ведення лісового господарства в умовах його сертифікації. Їх необхідно створювати передусім для збереження первинного природного ландшафту, біологічного різноманіття, зникаючих видів тварин та рослин, а також підтримання екологічної рівноваги довкілля.

На території України зустрічається багато видів тварин, рослин та птахів, чисельність яких з кожним роком скорочується. В будь-який день може статись так, що якийсь з видів зникне зовсім. Головні причини, через які зникають рідкісні тварини, рослини та птахи – знищення середовищ їх існування та безпосереднє знищення їх самих. Більшість зникаючих видів охороняється Червоною Книгою України, міжнародними конвенціями.

Найкращий спосіб зберегти рідкісні види тварин, та птахів – зберегти середовище їхнього існування. Одним з напрямків зробити це в умовах сучасного лісового законодавства – виділити на цих територіях особливо цінні для збереження ділянки лісу. Такі ділянки здатні забезпечити екологічну рівновагу, тобто компенсувати перетворення природних комплексів людиною, зберегти принаймні частину дикої природи та рідкісні види тварин, рослин та птахів на цій території. Охорона цінних природних територій – це свідчення нашого піклування про майбутні покоління.

Для збереження середовища існування, що є важливими для розмноження і міграцій у тварин, в тому числі місця гніздування хижих птахів, занесених до Червоної книги України, та чорного лелеки, місця токовищ глухарів, тетеруків необхідно дотримуватись вимог статті 70 Лісового кодексу України, пункту 1.3 Правил №364 (щодо рубок головного користування) та пункту 5 Правил №929 (щодо рубок головного користування в гірських лісах Карпат) та природоохоронних рекомендацій згідно Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.12.2016 № 557 «Перелік видів рослинного світу, занесених до Червоної книги України, для збереження яких створюються охоронні ділянки»; «Плану дій щодо збереження чорного лелеки (*Ciconia nigra* L.) в Україні»; Додатку 2 до наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.12.2016 № 557 «Перелік видів тваринного світу, занесених до Червоної книги України, для збереження яких створюються охоронні ділянки».

Заплановані заходи із підтримки та збереження охоронюваних видів та оселищ.

- залишати в лісах певну кількість старих дерев для поселення хижих птахів, занесених до Червоної книги України та чорного лелеки;

- залишати в лісах певну кількість ймовірних місць токовищ глухарів та тетеруків;

- проводити щорічний моніторинг місць гніздувань рідкісних видів птахів (згідно наданого списку) зі встановленням стану гніздування (успішне, не успішне), успіху гніздування (кількість потомства) із дотриманням часових рамок і

фактору турбування у період: орлан-білохвіст (середина травня-середина червня), підорлик малий (середина липня-перша декада серпня), сова бородата (початок травня-середина червня), лелека чорний (середина червня-середина липня).

- здійснювати щорічний моніторинг стану місцезростань рідкісних видів (згідно наданого списку) у період цвітіння для сону широколистого (кінець березня-кінець квітня), коручок (початок липня-кінець липня), лілії лісової (середина травня-середина червня), булатки червоної (червень-липень), любки дволистої (кінець травня-кінець червня); у період спроношення для плауна річного та діфазіаструма Зейлера у вересні-жовтні.

- для ефективної охорони організувати охоронні зони навколо місць зростань рідкісних видів згідно вимог не менше 50 м. навколо них. Обмежити у цих зонах будь яку господарську діяльність.

- організувати охоронні зони навколо гнізд денних хижих птахів та сов (орлан-білохвіст, підорлик малий, сова бородата) у розмірі 500 м. навколо них, для гнізд чорного лелеки виділити дві ділянки охоронної зони: ділянка суворої охорони (включає територію радіусом не менше 100 м довкола гнізда); ділянка сезонної охорони (радіусом не менше 500 м довкола гнізда). На території охоронної зони для лелеки чорного забороняється проведення будь-яких господарських заходів та робіт в першу чергу – рубань лісу, робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, а також робіт, що є джерелом шуму та підвищеного турбування, зокрема в межах ділянки суворої охорони – протягом усього року, а в межах ділянки сезонної охорони – протягом гніздового періоду для лелеки чорного (з 01 березня по 31 липня). Окрім цього в межах ділянки суворої охорони протягом гніздового періоду забороняється перебування сторонніх осіб (окрім випадків виконання службових завдань та завдань з моніторингу лелеки чорного), а в межах ділянки сезонної охорони забороняється проведення робіт, які суттєво змінюють середовище і регламентуються сучасними нормами законодавства).

Для охорони раритетних угруповань Зеленої книги та Смарагдової мережі рекомендовано проведення комплексу лісогосподарських заходів, що забезпечують збереження та природне відновлення угруповань, заборону суцільних рубок, організація моніторингу.

Відповідно до заходів охорони, наведених в Червоній книзі України (2009) для видів флори, що зростають в межах Березнівського надлісництва рекомендовано заборонити збирання рослин, несанкціоновану заготівлю рослин та порушення умов місцезростання, вирубування, випас, сінокосіння на луках, осушення боліт. Рекомендується контроль за станом популяцій.

Заходи зі збереження видів флори внесених в Червону книгу України:

- Цибуля ведмежа(черемша) *Allium ursinum* - заборонено суцільні рубки лісів, проведення осушувальних меліоративних робіт, заготівлю та торгівлю рослинами.

- Підсніжник білосніжний *Galanthus nivalis* L.- заборонено несанкціоновану заготівлю та продаж, порушення умов місцезростання.

- Гніздівка звичайна *Neottia nidusavis*(L.) Rich. - контроль за станом популяцій. Заборонено збирання рослин, порушення умов місцезростання.

- Любка дволиста *Platanthera bifolia* (L.)Rich. - заборонено заготівлю рослин та порушення умов місцезростання.

- Баранець звичайний *Huperzia selago*(L.) Bernh. Ex Schrank et Mart. - Заборонено суцільні рубки лісів, збирання та заготівлю рослин.

- Смілка литовська *Silene lithuanica* Zapal. – заборонено зривання рослин, витоптування, заліснення.

- Сон розкритий *Pulsatilla patens*(L.) Mill. - заборонено збирання рослин, заготівлю для пересаджування, порушення умов виростання (неконтрольовану рекреацію та випасання (худоби).

Охорона видів рослин і грибів занесених до списку, на державному рівні забезпечується шляхом заходів:

1.Встановлення особливого правового статусу, заборона або обмеження їх використання.

2.Врахування вимог щодо їх охорони під час розробки нормативних актів місцевого рівня.

3.Системна робота щодо виявлення місць їх зростання, проведення постійного спостереження за станом популяції.

4.Пріоритетного створення на територіях, де вони зростають системи заповідних та інших об'єктів, що особливо охороняються.

5. Урахування спеціальних вимог щодо охорони під час розміщення продуктивних сил, ведення господарської діяльності, вирішенні питань відведення земельних ділянок , розробки проектної та проективно-планувальної документації, екологічної експертизи.

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ:

1.Проведення господарської діяльності, яка може завдати шкоди об'єкту(ам), що охороняються, чи порушити екологічну рівновагу.

2.Проведення лісгосподарських заходів без погодження для ПЗФ загальнодержавного значення з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, а місцевого значення із Департаментом екології та природних ресурсів у Рівненській області.

3.Будь-яке засмічення чи забруднення території.

4.В'їзд всіх видів автотранспорту, за винятком службового транспорту надлісництва, природоохоронних та інспекційних служб, пожежних машин.

5.Відвідування ПЗФ туристами і населення без відома землекористувача.

6.Випас та прогін худоби через територію ПЗФ.

7. Заготівля сіна, лікарських рослин, квітів, насіння, плодів.

8.Збір рідкісних та занесених до Червоної книги України видів рослин.

9. Геолого-розвідувальні роботи, порушення ґрунтового покриву.

10.Будівництво споруд, які можуть вплинути на зміну характеру його ландшафту і нанести шкоду заповідної території.

5. ПРИРОДООХОРОННІ ЗАХОДИ

5.1 Збереження біорізноманіття

Рішенням Рівненської обласної ради від 17.06.2016 №225 затверджено Регіональну схему екологічної мережі Рівненської області (схвалено розпорядженням голови облдержадміністрації від 19.05.2016 №281).

До структурних елементів екомережі відносяться ключові, сполучні, буферні та відновлювальні території.

- **Екологічний коридор** — велика за розмірами територія, яка може охоплювати різні за корисним призначенням ключові, сполучні та буферні території.

- **Ключові території** забезпечують збереження найбільш цінних і типових для даного регіону складників ландшафтного та біотичного різноманіття, стосуються середовищ існування рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення видів тварин і рослин. Переважно мають у своєму складі місцевості та об'єкти природно-заповідного фонду, відсоток яких значно перевищує подібний в цілому по країні, а також інші території, що відповідають умовам, визначеним національним природоохоронним законодавством або міжнародними нормативно-правовими актами (конвенціями, угодами, договорами тощо).

- **Сполучні території** (екологічні коридори місцевого рівня) поєднують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу. Сполучні території можуть мати самостійне значення для збереження біо- та ландшафтного різноманіття. Перелік сполучних територій екомережі містить території, що забезпечують зв'язки між ключовими територіями та цілісність екомережі.

- **Буферні території** забезпечують захист ключових та сполучних територій від антропогенного впливу. Є перехідними смугами між природними територіями і територіями господарського використання. Перелік буферних зон екомережі охоплює території навколо ключових територій екомережі, які запобігають негативному впливу господарської діяльності на суміжних територіях.

Ядра екологічної мережі не включають територію Березнівського надлісництва філії «Поліський лісовий офіс».

В межах лісового господарства проходять важливі екокоридори:

- Соминсько- Надслучанцький;
- Горинський північний.
- Случанський

Екологічні субкоридори:

- Калинівсько-Богущанський

Соминсько-Надслучанський екокоридор включає Князівське, Бобрівське, Балашівське та Березнівське лісництва.

- Горинський північний екокоридор межує з Кузьмівським та Малинським лісництвами.

- Случанський екокоридор межує з Князівським, Березнівським та Малуським лісництвами.

- Калинівсько-Богушанський субкоридор включає Кузьмівське, Малуське та Малинське лісництва.

Рубки плануються із виключенням виділів із раритетними видами і угрупованнями для їх збереження та подальшого моніторингу.

Природно заповідні об'єкти

Для забезпечення екологічного збалансованого розвитку, збереження популяцій видів рослин і тварин в Рівненській області створена та існує мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 01.01.2020 року віднесено 315 територій та об'єктів загальною площею 203,5 тис. га, що складає 10,15 % від загальної площі області, в тому числі 28 об'єктів загальнодержавного значення площею 90,27 тис. га та 287 об'єкти місцевого значення площею 113,28 тис. га.

В межах території природно-заповідного фонду рубки не проводяться. Площа природно-заповідного фонду у Березнівському надлісництві складає 2170,9 га або 3,9 % від загальної площі надлісництва і відповідає своєму цільовому призначенню.

Смарагдова мережа

Смарагдова мережа України (Emerald network) - українська частина мережі NATURA 2000 Європи.

Метою створення NATURA 2000 є збереження природної фауни, флори та оселищ. Вона була ініційована та координується Бернською конвенцією (1979). Смарагдова мережа має переважно ті самі основи формування, що й NATURA 2000, але діє за межами Європейського Союзу, розвиваючи загальноєвропейський підхід щодо охорони типів природних оселищ.

Об'єкти в межах Смарагдової мережі разом із територіями NATURA 2000 становлять ядро Загальноєвропейської екологічної мережі (Pan European Ecological Network (PEEN)), яка також підтримується Бернською конвенцією. Держави – члени Європейського Союзу виконують вимоги Бернської конвенції шляхом розвитку мережі NATURA 2000, а території особливої охорони NATURA 2000 відповідають територіям особливої природоохоронного значення Смарагдової мережі.

Смарагдовий об'єкт – це природна територія, на якій проживають зникаючі та цінні види рослин і тварин, які мають міжнародне значення і перелічені в Резолюції № 6 (1998) Бернської конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, а також містить природні середовища існування (оселища), які перелічені в Резолюції № 4 Бернської конвенції.

Об'єкти Смарагдової мережі описано за інтерактивною картою <http://emerald.net.ua/> та посібником «Смарагдова мережа в Україні».

Опис рідкісних угруповань описано за «Тлумачним посібником оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони».

В районі розташування Березнівського надлісництва наявні три об'єкти Смарагдової мережі:

UA0000347 - Sluch river valley in Rivne region;

UA0000346 - Bober river valley;

UA0000413 - Horyn river valley in Rivne region.

Об'єкт Смарагдової мережі UA0000346 - Bober river valley включає Бобрівське, Князівське та межує з Балашівським лісництвами.

Об'єкт Смарагдової мережі UA 0000413 – Долина річки Горинь межує з Кузьмівським і Малинським лісництвами.

Об'єкт Смарагдової мережі UA0000347 - Sluch river valley in Rivne region межує з Князівським та Березнівським лісництвами.

У Березнівському надлісництві виявлено 9 природних оселища (біотопи) Бернської Конвенції (додаток I Резолюції 4 (1996) Бернської Конвенції): C1.222 Вільноплаваючі скупчення *Hydrocharis morsus-ranae*, C1.224 Вільноплаваючі колонії *Utricularia australis* та *Utricularia vulgaris*, C1.3413 Зарості *Hottonia palustris* на мілководдях, C1.4 Постійні дистрофні озера, ставки та водойми, C2.33

Мезотрофна рослинність повільно текучих водотоків, D5.2 Зарості крупних осок переважно без застою води, G1.51 Березові ліси зі сфагновими мохами, G1.8 Ацидофільні ліси з домінуванням *Quercus*, G3.E Заболочені хвойні ліси неморальної зони.

Отже, Природні оселища (біотопи) Бернської Конвенції (додаток I Резолюції 4 (1996) Бернської Конвенції) займають незначні площі, розташовані переважно в межах об'єктів природно-заповідного фонду, водних об'єктів, заболочених територіях, де рубки не проводяться.

Усі виділи із Природними оселищами (біотопами) Бернської Конвенції, що знаходяться в експлуатаційних лісах були виключені із фонду рубок головного користування.

В зв'язку з цим планова діяльність надлісництва не буде негативно впливати на Природні оселища (біотопи) Бернської Конвенції.

Лісова рослинність. Угрупування Зеленої книги

Ліси Березнівського надлісництва переважно соснові, рідше трапляються дубово-соснові. Невеликі площі зайняті грабово-сосновими, дубово-грабово-сосновими та дубовими лісами. Деякі більші площі зайняті похідними березовими або осиковими лісами, які утворилися на місцях вирубки соснових і широколистяно-соснових лісів. У зниженнях рельєфу трапляються чорно-вільхові, зрідка ясеневі-вільхові ліси.

На території надлісництва також зафіксоване одне лісове і три водні угруповання Зеленої книги, що займають незначні площі: Угрупування звичайнососнових лісів жовторододендронових (*Pineta (sylvestris) rhododendrosa (lutei)*), Угрупування формації глечиків жовтих (*Nupharetta luteae*), Угрупування формації латаття білого (*Nymphaeeta albae*), Угрупування формації латаття сніжно-білого (*Nymphaeeta candida*).

Отже, угруповання Зеленої книги України займають незначні площі, розташовані у водних об'єктах та середньовікових соснових лісах з азалією, де рубки не проводяться.

В зв'язку з цим планова діяльність Березнівського надлісництва не буде негативно впливати на рідкісні угруповання.

Репрезентативних ділянок

У Березнівському надлісництві визначені та охороняються репрезентативні ділянки аборигенних екосистем, які малопорушені господарською діяльністю та збереглися у близькому до природного стану, що складаються з типових для даної природної зони елементів (ландшафт, рослинні та тваринні види). В межах визначених репрезентативних ділянок аборигенних екосистем надлісництво не проводить жодних лісогосподарських заходів, окрім заходів, спрямованих на збереження та посилення функцій репрезентативних ділянок.

Відповідно встановленого режиму охорони, заплановано тільки різні види охорони.

Особливих цінностей для збереження

Особливо цінними для збереження територіями (ОЦЗТ) є ділянки лісів, які виділяються для охорони рідкісних видів або їх угруповань, важливих для громад лісів, а також лісів, що виконують захисні функції чи містять історико-культурні цінності. У таких лісах дозволяються лише заходи, які сприяють збереженню цих цінностей. Залежно від цінностей, тут можуть бути забороненими суцільні рубки, обмежене полювання, збір рослин та рекреація тощо.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Санітарних правил в лісах України від 27 липня 1995 року №555», Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України «Про додаткові заходи щодо збереження рідкісних та зникаючих видів тварин та рослин» від 29 грудня 2016 року №557, Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Плану дій щодо збереження чорного лелеки (*Ciconia nigra* L.) в Україні» від 11.03.2019 року №102, Наказів обласних управлінь лісового та мисливського господарства, на виконання листа Держлісагентства України від 04 жовтня 2016 року №02-31/5507-16, наказів в рамках запровадження лісової сертифікації FSC-STD-UKR-01.1-2024 V1-1, дослідження під час проходження «Оцінки впливу на довкілля» на території філії «Березнівське лісове господарство» (далі Березнівського надлісництва) виявлено раритетні види та угруповання.

Процедуру виявлення видів слід починати з запиту до територіального органу ДУ ОНПС в Рівненській області, наукових установ щодо надання списків охоронних видів, які ідентифіковані в області. Другий крок цієї процедури є встановлення наявності цих видів на території підприємства. Для цього слід використовувати всю наявну інформацію зокрема:

- матеріали лісового та мисливського впорядкування
- документацію, що стосується об'єктів ПЗФ на території надлісництва
- матеріалів спеціального обстеження та перевірок, що проводять органи охорони навколишнього природного середовища
- консультації із місцевими експертами, природоохоронними організаціями, відповідальними державними органами та іншими зацікавленими сторонами

Першочергові заходи

- встановлення місце оселення рідкісних видів флори та фауни заносити до матеріалів лісовпорядкування;

- проводити щорічний моніторинг по виявленню, ідентифікації, охоронних заходів за рідкісними видами флори і фауни, та рослинних угруповань;
- скласти план заходів (програму) щодо виявлення червонокнижних видів та рослинних угруповань їх охорону і моніторинг на території надлісництва;
- при плануванні та виконанні будь – яких лісогосподарських заходів враховувати наявність рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань з метою їх збереження та примноження;
- при складанні технологічних карт на виконання лісогосподарських заходів вказувати місце перебування рідкісних видів флори і фауни або рослинних угруповань, щоб при проведенні заходу не порушити природний режим їх існування. В розділ технологічної карти, де описано природоохоронні вимоги, робити відповідний запис про заходи, які необхідно вживати для охорони таких видів або рослинних угруповань;

Встановлено охоронні зони навколо місць зростання видів флори, внесених в Червону книгу радіусом 50м в межах виділу.

Регіонально-рідкісні види, угруповання Зеленої книги та природні оселища Бернської конвенції охороняються в межах їхнього місцезнаходження.

Для місць гніздування видів фауни, внесеної в Червону книгу встановлено охоронні зони (Лелека чорний - радіусом 1000м, глушець – 300м).

Планова діяльність лісового господарства проводиться відповідно до вищенаведених наказів із врахуванням охоронних зон видів флори та фауни внесених в Червону книгу.

Всі виявлені під час дослідження раритетні види та угруповання на території планової діяльності наведено в квартално-видільних таблицях, планова діяльність на цих ділянках не проводиться.

Основними господарськими заходами, що заплановані в ОЦЗ є: рубки догляду; вибірково санітарні рубки та протипожежні заходи.

Особливостями проведення лісогосподарських заходів в ОЦЗ є: під час проведення рубок догляду зберігається природне поновлення цінних видів, особливо коли загрожує витіснення іншими видами; методи та способи проведення рубок догляду мають забезпечувати мінімальне порушення лісового середовища й дерев, що залишаються, тому інтенсивність рубок догляду за лісом знижено.

Попередні заходи, які передбачають запобігання негативного впливу на довкілля

Фактор довкілля	Потенційні негативні впливи	Опис передбачених заходів на запобігання негативного впливу
1	2	3
<i>Лісозаготівля</i>		
	В результаті пошкодження ґрунтів, збільшується небезпека появи ерозії	Призупиняти роботи під час перезволоження верхнього шару ґрунту; розміщувати навантажувальні площадки в легкодоступних місцях
	Влаштування волоків на схилах призводить до зсувів ґрунту	Використовувати природозберігаючі технології й техніку, мінімізувати кількість волоків. Укріплювати трельовальні волюки порубковими рештками

<i>Ґрунти</i>	Ущільнення ґрунтів, зміна структури, зниження їхньої водопроникності та водоутримуючої здатності	Залишати порубкові рештки для перегнивання на лісосіці
	Внаслідок великої кількості порубкових решток підвищується пожежна	Спалювання порубкових решток проводити під час пожежобезпечного періоду та з дотриманням всіх правил протипожежної безпеки
Фактор довкілля	Потенційні негативні впливи	Опис передбачених заходів на запобігання негативного впливу
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
небезпека		
<i>Ґрунти</i>	Забруднення ґрунту нафтопродуктами та відходами	Забезпечувати безпечне використання й зберігання ПММ для запобігання можливого забруднення ґрунту. Влаштувати місце заправки бензопил або використовувати гумові коврики. На верхніх складах, пунктах заправки ПММ, місцях заправки техніки у лісі, повинен знаходитись готовий до використання абсорбент (мішечок із сухою тирсою). Тверді відходи (шини, пляшки, промаслене ганчір'я, сміття тощо) повинні вивозитись з лісу та утилізуватись.
<i>Рослинність</i>	Знижується біорізноманіття лісових видів	Виявляти і заносити до технологічних карт місця зростання рідкісних і зникаючих рослинних видів, що зустрічаються на ділянці
	Зменшення кількості підросту в результаті проведення лісгосподарських заходів	Вибирати метод та сезон проведення рубки, що гарантує збереження благонадійного підросту господарськоцінних порід для лісовідновлення природнім шляхом
<i>Фауна</i>	Руйнування середовища існування, порушення спокою тварин внаслідок проведення рубок. Присутність машин і людей при лісозаготівлі порушують спокій тварин	Виявляти і заносити до технологічних карт місця зростання рідкісних і зникаючих видів, що зустрічаються на ділянці, планувати та виконувати заходи з їх охорони
<i>Водний режим території</i>	Водоутримуюча здатність ґрунтів знижується на зрубках, що призводить до збільшення поверхневого стоку. Забруднення вод нафтопродуктами, відходами негативно впливає на живі організми водоймищ	Зберігати лісову рослинність у буферній зоні на берегах водоймищ. Забезпечувати безпечне використання й зберігання хімікатів, ПММ для запобігання можливого забруднення вод.
Лісовідновлення		
<i>Ґрунти</i>	Ґрунтова ерозія після підготовки ґрунту на ділянках	Відновлювати лісовий покрив якомога швидше. Не проводити суцільну підготовку ґрунту на крутих схилах, нестабільних або ерозійно-небезпечних ґрунтах
	При використанні машин і механізмів можливе ущільнення та забруднення паливномастильними матеріалами	Використовувати природозберігаючі технології та техніку або виконувати роботи вручну. Забезпечувати безпечне використання й зберігання ПММ

Оцінивши та використавши всю доступну інформацію викладену в додатку G FSC-STD-UKR-01.1-2024 V 1-1 національного стандарту та на основі практичного посібника «Особливо цінні для збереження ліси» разом з залученими сторонами

чий інтереси зачеплені, власний лісовий фонд з метою реєстрації і визначення статусу особливих цінностей для збереження категорій 1-6, перелічених у критерії 9.1 Національного стандарту системи ведення лісового господарства для України у Березнівському надлісництві виділені, описані та об'єднанні в «Перелік та опис ОЦЗ та ділянок лісового фонду надлісництва особливо цінні для збереження ліси, загальна площа яких складає 7106.2 га., стосовно яких щорічно проводиться моніторинг стану. Для ОЦЗ та ОЦЗТ здійснюванні господарські заходи мають бути спрямовані на їх підтримку та/або збагачення.

Площі ділянок ОЦЗ в розрізі особливих цінностей для збереження:

- ОЦЗ 1: Видове різноманіття. Концентрації біологічного різноманіття, включно з ендемічними, рідкісними видами і видами, що перебувають під загрозою, або зникають, які є істотними на світовому або національному рівнях площею 2642.5 га.

- ОЦЗ 3: Екосистеми та оселища. Рідкісні та такі, що перебувають під загрозою або зникають екосистеми, оселища або рефігуми площею 3230.5 га.

- ОЦЗ 4: Критичні послуги екосистем. Основні послуги екосистем у критичних ситуаціях, включно із захистом водозборів і запобіганням ерозії вразливих ґрунтів і схилів площею 1620,1 га.

- ОЦЗ 6: Культурні цінності. Ділянки, ресурси, оселища та ландшафти світового або національного або культурного, археологічного або історичного значення та/або критичної культурної, екологічної, економічної чи релігійної/священної важливості для традиційних культур місцевих громад або тубільних народів, визначені шляхом залучення цих місцевих громад або тубільних народів площею 43,3 га.

5.2 Охорона раритетних видів

Оснву списку рідкісних видів природної флори Березнівського надлісництва склали види, внесені в «Червону книгу України» та види, що є домінантами угруповань, внесених у «Зелену книги України», до додатків: «Конвенції про збереження дикої фауни і флори та природних середовищ у Європі», «Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, які перебувають під загрозою зникнення» та в інші міжнародні списки рідкісних рослин, у «Перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Рівненської області»

Деякі види відібрано шляхом аналізу флористичних і хорологічних праць.

Основними та додатковими критеріями відбору видів для досліджень були:

- 1) наявність виду у Червоних книгах, охоронних списках будь-якого рангу;
- 2) поширення і стан популяцій ендемічних, диз'юнктивно-ареальних, гранично-ареальних та рідкісних видів у складі флори;
- 3) належність виду до реліктових і тих, що зникають з природних причин
- 4) належність виду до рідкісних і зникаючих угруповань та специфічних екологічних ніш;
- 5) практичне використання виду;

б) належність виду до декоративних дикорослих видів, які стають рідкісними або зникають внаслідок масового винищення цих рослин у природному середовищі.

Група, вид		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	СІТЕС, додаток	Європ. червоний список, категорія
Українська назва	Латинська назва					
Баранець звичайний	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	+				
Сон розкритий	<i>Pulsatilla patens</i> (L.) Mill.	+		+		
Цибуля ведмежа	<i>Allium ursinum</i> L.	+				
Підсніжник білосніжний	<i>Galanthus nivalis</i> L.	+				
Гніздівка звичайна	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	+			+	
Смілка литовська	<i>Silene lithuanica</i> Zapal.	+				+
Любка дволиста	<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	+			+	
Дзвоники персиколисті	<i>Campanula persicifolia</i> <i>Astrantia major</i> L.		+			
Мучниця звичайна	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>		+			
Андромеда багатолиста	<i>Andromeda polifolia</i>		+			
Рододендрон жовтий	<i>Rhododendron luteum</i>		+			
Латаття біле	<i>Nymphaea alba</i> L.		+			
Латаття сніжно-біле	<i>Nymphaea candida</i> J. Presl,		+			
Всього		7	6	1	2	1

Як видно в таблиці у Червону книгу України (2009) внесено 7 видів рослин (*Huperzia selago*, *Galanthus nivalis*, *Allium ursinum*, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia*, *Silene lithuanica*, *Pulsatilla patens*). 2 види підлягають охороні згідно з додатком «Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, які перебувають під загрозою зникнення» (*Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia*). Один вид внесено в Європейський червоний список (*Silene lithuanica*). 6 видів є регіонально-рідкісними видами для флори Рівненської області (*Campanula persicifolia*, *Arctostaphylos uva-ursi*, *Andromeda polifolia*, *Rhododendron luteum*, *Nymphaea alba*, *Nymphaea candida*).

Ділянки із виявленими місцезростаннями раритетних видів, що знаходяться за межами природно-заповідних об'єктів не включені у фонд головного користування.

У виявлених місцезнаходженнях раритетних видів проводиться моніторинг за станом популяцій раритетних видів для уникнення негативного впливу на рідкісні види.

Тваринний світ

Тваринний світ хребетних видів Рівненської області широко представлений ссавцями, птахами, плазунами, земноводними, круглоротими та рибами.

Поліська зона характеризується великим розмаїттям фауни, серед представників якої зустрічаються і рідкісні у сучасній Україні представники хребетних (лось, рись, тетерук, рябчик).

У лісостеповій зоні області зростає чисельність зайців, лисиць, мишовидних гризунів та землерийв, проте видовий склад лісової фауни тут значно бідніший, ніж у лісах Полісся (частіше зустрічаються лише білки, лісові куниці, дещо менше - вовки, дикі кабани та деякі інші тварини).

Разом з тим, є чимало видів хребетних, які поширені всією територією області, не маючи певних регіональних ареалів. Серед таких представники орнітофауни - водоплавні, болотні та лучні птахи (качки, кулики, перепілки).

Найбільш поширені родини хребетних на Рівненщині: Ссавці: білячі, боброві, вепрячі, вовчкові, гладконосі, зайцеві, землерийкові, їжаківі, котячі, кротові, куницеві, мишині, нутрієві, оленячі, підковоносі, полівкові, полорогі, хом'якові.

Птахи: вівсянкові, вороніві, в'юркові, голубині, дрімлюгові, дроздові, дятлові, жайворонкові, завирушкові, зозулеві, вивільгові, качині, королькові, кропивникові, ластівкові, лелекові, мартинові, мухоловкові, норцеві, одудові, омелюхові, пастушкові, пищухові, пліскові, серпокрильцеві, сивкові, сиворакшеві, синицеві, слачкові, соколині, сорокопудові, тетерукові, ткачукові, фазанові, чаплеві, шпакові, яструбині.

Плазуни: веретінцеві, вужеві, гадюкові, черепахові (наземні), ящіркові.
Земноводні: жаб'ячі, квакшеві, круглозязикові, ропухові, саламандрові.

Риби: коропові, лососеві, окуневі, сомові, тріскові, щукові, бичкові, в'юнові, колючкові.

У межах зооценозів сосново-березових лісів, що домінують у поліській частині області і характеризуються зниженим кормовим і захисним потенціалом, відмічається відносно збіднення фауни хребетних.

Простежується чітка залежність видового складу фауни та щільності окремих популяцій від віку та складу деревостанів, а також від сезонів року.

У молодих сосново-березових лісах (до 10 років), особливо у весняно-літній період, домінують окремі види плазунів та земноводних (ропухи, квакші, ящірки прудкі, веретінниці, звичайні вужі, гадюки), а також гніздові птахи (тетерук, болотяна сова, дрімлюга та ін.).

Часто у молодих лісах годуються рябчики, зяблики, синиці, мухоловки та інші птахи, які гніздяться переважно у старих лісах.

З розвитком сосново-березових лісів крони їх все більше змикаються, що збільшує захисні можливості лісу і сприяє поширенню лисиць, кабанів, косуль, єнотовидних собак тощо. При цьому у 25-30-річних лісах зменшується кількість птахів, майже зникають земноводні і плазуни. У старих (50-60 років) соснових

лісах інтенсивно розвивається підлісок, що сприятливо позначається на видовій різноманітності і щільності тваринного світу, особливо птахів та мишовидних гризунів.

Перелік видів тварин, що охороняються в межах Березнівського надлісництва.

Комахи: Красуня діва (*Calopteryx virgo L.*), Махаон (*Papilio machaon L.*), Мінливець великий (*Apatura iris (L.)*), Мнемозина (*Parnassius mnemosyne*), Мурашиний лев звичайний (*Myrmeleon formicarius*), Осадець (*Axina Lopinga achine (Scop.) 2*

Райдужниця велика, мінливець великий (*Apatura iris*), Дозорець-імператор (*Anax imperator Laech*).

Земноводні: Жаба гостоморда (*Rana arvalis Nilsson*).

Плазуни: Мідянка (*Coronella austriaca Laurenti*), Черепаха болотяна (*Emys orbicularis*), ящірка прудка (*Lacerta agillis*).

Птахи: Вільшанка (*Erithacus rubecula*), Дятел звичайний (*Dendrocopos major*), Дятел малий (*Dendrocopos minor*), Дятел середній (*Dendrocopos medius*), Жайворонок лісовий (*Lullula arborea*), Жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), Зозуля звичайна (*Cuculus canorus*), Зяблик (*Fringilla coelebs*), Лелека білий (*Ciconia ciconia*), Лелека чорний (*Ciconia nigra*), Лунь очеретяний (*Circus aeruginosus*), Одуд (*Upupa epops*), Повзик (*Sitta europaea*), Синиця велика (*Parus major*), Соловейко східний (*Luscinia luscinia*), Чапля сіра (*Ardea cinerea*).

Ссавці: Бобер європейський (*Castor fiber*), Вивірка звичайна (*Sciurus vulgaris*),

Заєць сірий (*Lepus europaeus*), Козуля європейська *Capreolus capreolus 3*

Куниця лісова (*Martes martes*), Лось європейський (*Alces alces*), Норка європейська (*Mustela lutreola*).

У Березнівському надлісництві наявне та зафіксоване одне гніздо лелеки чорного, та за останні роки спостереження працівниками надлісництва ознаки життєдіяльності воно не має, а саме відсутність самих птахів у гнізді та відсутні сліди посліду їх життєдіяльності.

Для охорони виявлених на території державного лісового фонду надлісництва рідкісних видів та видів що перебувають під загрозою в своїй діяльності спеціалісти надлісництва керуються охоронними зобов'язаннями, висновками з ОВД, постановами КМУ в тому числі постановою КМУ №499 від 12 травня 2023 року «Про затвердження Порядку створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах та Порядку створення охоронних зон для збереження об'єктів Червоної книги України», Порядок створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах; Порядок створення охоронних зон для збереження об'єктів Червоної книги України.

5.3 Водохоронні зони

Водних об'єктів і узбережних зон

Господарська діяльність надлісництва спрямована на поступове розширення, використання і відновлення лісових ресурсів, підвищення якісного складу і продуктивності лісів, а також посилення їх водорегулюючих, ґрунтозахисних та рекреаційних функцій.

Територія надлісництва за характером рельєфу відноситься до рівнинних лісів, це рівнина з незначними пагорбами.

На території планованої лісогосподарської діяльності надлісництва виявлено водні об'єкти: Річка Горинь (притока р. Прип'ять) Річка Случ (притока р. Горинь) Річка Бобер (притока р. Случ) Річка Комарниця (притока р. Случ) Річка Язвинка (притока р. Случ) Річка Крушинка (притока р. Бобер) Річка Бережниця (притока р. Бобер) Річка Байчиця (Чопелька) (притока р. Мельниця) Водосховище Боберське (Брище).

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності встановлюються лісові ділянки (смуги лісів) уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів, які виділяються з категорії експлуатаційних лісів за нормативами згідно з додатком 4 Постанови № 733 «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок». Захисні смуги – це природоохоронна територія, в якій діє режим обмеження господарської діяльності. Тобто, тут заборонені заходи, які можуть негативно вплинути на стан природних комплексів та якість води.

При здійсненні планованої діяльності негативний вплив на водні ресурси зведено до мінімуму оскільки використання води при здійсненні планованої діяльності не передбачається.

Основним видом можливого впливу на водні об'єкти є захаращення водостоків порубковими рештками, іншими відходами виробництва та сміттям.

Однак застосована надлісництвом технологія ведення діяльності унеможливує потрапляння порубкових решток та інших видів відходів у водотоки.

Проведення запланованих робіт на лісосіках не матиме негативний вплив на водні об'єкти, а саме забруднення, засмічення та виснаження водних ресурсів або погіршення якості вод, порушення гідродинамічного режиму поверхневих та підземних вод, вплив на гідрологічний та гідрохімічний стан поверхневих водойм.

Заходи спрямовані на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на водні ресурси.

Відповідно до вимог Правил рубок головного користування (наказ Держлісгоспу України від 23.12.2009 № 364, зареєстрований в Мін'юсті 26.01.2010 № 85/17380) під час здійснення планованої діяльності заборонено прокладення трелювальних волоків буде здійснюватися на відстані більше ніж 20 метрів від постійних водотоків, у місцях витоків річок та навколо них.

Для попередження негативного впливу рубок під час провадження планованої діяльності:

- забороняється прокладення трелювальних волоків на відстані ближче ніж 20 метрів від постійних водотоків, у місцях витоків річок та навколо них;

- у деревостанах, що віднесені до захисних смуг лісів уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів рубок будуть призначатися лише вузьколісосічні рубки;

- постійно (протягом року) будуть проводитись роботи з очищення русел водотоків та водних об'єктів від порубкових решток;

- постійно (протягом року) будуть проводитись роботи з очищення прибережних захисних смуг водних об'єктів від повалених дерев та порубкових решток.

Роботи із заготівлі деревини будуть проведені способами, що не спричиняють негативного впливу на стан водойм.

У відповідності до ст. 54 Водного кодексу України транспортування деревини лісосплавом по водних об'єктах не використовуватиметься.

5.4 Грунтозахисні заходи

Територія Березнівського надлісництва за характером рельєфу відноситься до рівнинних лісів, це рівнина з незначними пагорбами.

При проведенні господарської діяльності на території Березнівського надлісництва на лісову підстилку та поверхню ґрунтів можливий вплив у вигляді механічного порушення ґрунту технікою, яка буде використовуватись під час лісозаготівлі. Станом на сьогодні не виявлено явних пошкоджень ґрунтового покриву та проявів де градаційних процесів під впливом водної, вітрової ерозій або обумовлених проведенням лісогосподарських робіт.

З метою мінімізації впливу та збереженню ґрунтів, їх водно-фізичних властивостей, запобігання ерозійним процесам, під час лісозаготівлі будуть використовуватись машини та механізми, що забезпечують мінімальне фізичне пошкодження ґрунтів та їх збереження в природному стані. Раціональне ведення лісогосподарської діяльності, у тому числі і рубки різного призначення не завдаватимуть негативного впливу довкіллю.

5.5 Оцінка впливу на довкілля

Оцінка впливу на довкілля (ОВД), або оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС)

Згідно Закону України про Оцінку Впливу на Довкілля, який вступив в дію 18.12.2017, здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності.

Закон впроваджує зобов'язання, передбачені Угодою про асоціацію Україна-ЄС, і дозволить забезпечити на належному рівні виконання Україною низки інших міжнародних зобов'язань. Процедура ОВД спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Відповідно до статі 7 Закону проводиться громадське обговорення з метою виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості до планованої діяльності. В рамках громадського обговорення проводяться громадські слухання відповідно до Порядку проведення громадських слухань.

Результатом проходження процедури Оцінки Впливу на Довкілля є Висновок, отримання висновку про Оцінку Впливу на Довкілля обов'язкове для отримання дозволу з провадження такої господарської діяльності.

На виконання вимог пункту 21 статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017р № 2059-III ДП «Березнівське лісове господарство» далі (Березнівське надлісництво) пройшла та отримала позитивний висновок процедури оцінки впливу на довкілля планованої діяльності «Спеціальне використання лісових ресурсів у порядку проведення рубок головного використання».

Висновок з оцінки впливу на довкілля втрачає силу через п'ять років у разі, якщо не було прийнято рішення про провадження планованої діяльності. Якщо до отримання рішення про провадження планованої діяльності внесено зміни до проектної документації чи зміни до законодавства, які вимагають зміни екологічних умов, визначених у висновку з оцінки впливу на довкілля, оцінка впливу на довкілля здійснюється повторно.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) входить до складу стандартних для України вимог, що мають бути виконані під час планування проектів, планів та отримання дозволів. Лісогосподарська діяльність Березнівського надлісництва філії «Поліський лісовий офіс» регулюється відповідними нормативно-правовими актами та розписаними детально процедурами, що регулюють, зокрема, проведення робіт пов'язаних із заготівлею деревини та проводиться у відповідності з затвердженими правилами та інструкціями, які регламентують роботу лісового господарства.

Одними з основних нормативних актів, якими керується надлісництво при проведенні лісогосподарських в т.ч. і лісозаготівельних робіт є Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017р., №29 (Відомості Верховної Ради України) та Постанови Кабінету Міністрів України, за №761 від 23.05.2007р. «Про врегулювання питань щодо соціального використання лісових ресурсів», №724 від 12.05.2007р. «Про затвердження правил поліпшення якісного складу лісів», та за №555 від 27.07.1995р. «Про затвердження Санітарних правил в лісах України».

Згідно Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017р., №29, до першої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля, віднесено п.2 (21), ст.3, Закону а саме: усі суцільні та поступові рубки головного користування та суцільні санітарні рубки на площі понад 1 гектар; усі суцільні санітарні рубки на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.

Оцінка впливу на навколишнє природне середовище (ОВНС) проводиться з урахуванням обсягів і інтенсивності лісогосподарських заходів, а також унікальності задіяних ресурсів.

ОВНС проводиться до початку будь яких заходів і складається виявлення, аналізу, обліку прямих, побічних та інших наслідків на навколишнє середовище запланованої господарської і іншої діяльності. Ця оцінка сприяє прийняттю екологічного і соціального управлінського рішення щодо реалізації запланованої діяльності з урахуванням екологічних наслідків і громадської думки, а також дає можливість розробити заходи по зменшенню впливу на довкілля.

На території надлісництва, при господарюванні, **можливі наступні негативні впливи:**

- ерозія і ущільнення ґрунту, зниження його родючості (у випадку руху техніки в межах виділеної технологічної частини лісосіки вплив кваліфікується як *не значний* у інших випадках вплив кваліфікується як *значний*);
- порушення гідрологічних і ґрунтових умов, накопичення води у водотоках та водозборах, зміни в дренажному режимі річок і рівчаках (визнавати *суттєвим* у випадку засмічення водотоків та водозборів та при перекритті водостоку під час здійснення будівництва, експлуатації та ремонту лісовозних шляхів);
- фрагментація місць знаходження видів флори і фауни, занесених до Червоної книги України, та інших охоронних списків, зміна видового складу рослин і тварин (у випадку знищення пошкодження оселищ та місць існування, відтворення, і розмноження наявних на ділянці та на прилеглий території вплив кваліфікувати як *суттєвий*);
- забруднення ґрунту і води ПММ, виробничими відходами і побутовим сміттям (у випадку виявлення фактів забруднення ґрунту і води ПММ, виробничими відходами і побутовим сміттям кваліфікувати *суттєвим*);
- Вплив на довкілля на ландшафтному рівні з врахуванням сусідніх ландшафтів (у випадку зміни гідрологічного режиму території, температурного режиму та інших суттєвих кліматичних чинників кваліфікувати вплив як *суттєвий*).

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРОЦЕДУРИ ОВНС

- інформування прийнятих рішень: прийняті рішення базуються на надійній достовірній інформації;
- відповідальність: чітко визначаються відповідальні особи (згідно наказу або розпорядженню по підприємству);
- відкрита консультація: проводиться з усіма зацікавленими сторонами у відкритій формі;
- в процесі приймають участь спеціалісти
- 3 певних питань, які дають конкретні висновки щодо оцінки впливу запланованих заходів на довкілля;
- альтернатива: розглядаються всі можливі альтернативи;
- пом'якшувальні заходи: розглядаються додаткові заходи, які понизять, або повністю усунуть негативний вплив і пом'якшують вплив запланованих дій;
- реалізація всіх етапів: ОВНС повинна розглядати всі етапи, від проектування до виконання та розгляду наслідків;
- проведення коригуючих дій: при виявленні невідповідностей в процесі роботи, застосовуються коригуючі дії щодо їх виправлення.

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАПЛАНОВАНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В залежності від виду планованої діяльності до проведення оцінки впливу на навколишнє природне середовище долучаються: головний лісничий, начальник лісового відділу, лісничі лісових ділянок, помічники лісничих, працівники лісового відділу підприємства.

Філія «Поліський лісовий офіс»
ДП «Ліси України» (Березнівське надлісництво)
АКТ № _____ від «___» _____ 20__ р.

оцінки потенційного впливу на навколишнє природне середовище (ОВНС)
 (заготівля деревини, будівництво доріг, лісгосподарські, лісокультурні заходи,
 ін. заходи _____) - потрібне підкреслити

Лісництво _____, квартал _____, ділянка _____, виділ (а) _____, площа _____ га,

Категорія лісів (ліси природоохоронного призначення, рекреаційно-оздоровчі, захисні, експлуатаційні ліси)

Вид рубки (суцільна рубка ГК, освітлення, прочищення, проріджування, прохідна рубка, вибіркова санітарна рубка, суцільна санітарна рубка, рубка переформування, інші)* Спосіб лісовідновлення (рекультивациі) _____,

Інші лісгосподарські заходи _____,

Рельєф /мікрорельєф (підвищений, понижений, рівнинний, хвилястий, схил, мікропониження)

Тип лісу /(ТЛУ) _____,

Інші особливості _____.

Порушення природного середовища	Заходи по зниженню впливу на природне середовище	Відмітка
Ерозія і ущільнення ґрунту, зниження його родючості	Виконання періоду заготовки /трелювання / для кожної лісосіки з урахуванням ґрунтових умов (вказати період виконання робіт: зимовий, літній, на протязі року). Призупинка робіт при перезволоженні верхнього шару ґрунту після проливних та затяжних дощів, або після весняного танення снігу.	
	Укріплення трелювальних волоків та Навантажувальних майданчиків порубковими рештками В процесі лісозаготівельних робіт.	
Порушення гідрологічних і ґрунтових умов, накопичення води у водотоках, зміни в дренажному режимі річок і рівчаках.	Забезпечення безперешкодного стоку води з урахуванням підвищення рівня води під час паводків, не допускати захаращеності і замулення русел водотоків при будівництві і ремонті переїздів та водопропусних споруджень через водотоки.	
	Виділення водоохоронних (буферних) зон вздовж водотоків та навкруги водойм при відводі лісосік і збереження їх процесі рубання. Дані буферних зон повинні бути відображені в технологічних картах. Забороняється проводити трелювання деревини по руслах	

	водотоків, в тому числі і по пересохлих.	
Фрагментація місць знаходження видів флори і фауни, занесених до Червоної книги України, та інших охоронних списків, зміна видового складу рослин і тварин	Виділення ключових біотопів і об'єктів при відводі і таксації лісосік та збереження їх в процесі рубання:	
	Ключові біотопи: 1. болота і окраїни боліт: - ділянки боліт, галявини та чагарники в сирих і мокрих умовах, як з наявністю дерев до повноти 0,3, так і без них; окраїни боліт шириною 25 м, з природним контуром ландшафту;	
	2. Русла тимчасових водотоків і тимчасових водойм. Ділянки лісу вздовж тимчасових водотоків, водойм, навколо джерел.	
	3. Ділянки, які відрізняються по умовах зволоження: заболочені ділянки лісу в безсточних пониженнях, де відсутній стік води; Місця виходу ґрунтових вод на поверхню; ділянки з проточною вологою; затоплювані ділянки в заплавах річок, струмків, тимчасових водотоків.	
	4. Ділянки на різних елементах рельєфу: ліси на підвищеннях, горбах, ярах; лісові ділянки на проваллях та в 25 м смузі навколо них.	
	5. Ділянки, які відрізняються по складу рослинності, віку, ґрунтовому покриву, та з видами, занесених до Червоної книги України: куртини молодняку або середньовікового лісу природного походження площею 0,3га і більше серед стиглих насаджень; куртини і групи життєздатного підросту; фрагменти старої осики; лісові ділянки з наявністю рідкісних чагарників та трав'янистої рослинності, а також видів, занесених до Червоної книги України.	
	Ключові об'єкти: 6. Древа і групи дерев важливі для фауни: дрова навколо нір, мурашників; дрова з дуллами, гніздами та буферні дрова навколо них	
	7. Вікові дрова дуба і сосни: дрова дуба звичайного діаметром 96см і більше, сосни звичайної діаметром 60см і більше.	
	9. Інші дрова і чагарники: насітники; багатовершинні дрова; дрова з дуже великою кроною, або оригінальної форми; дрова, які є дуже старими, перестійні дрова осики; дрова і чагарники по межі з безлісними просторами.	
	10. Стремци (пні природного походження)	
	11. «Вальоже»: лежачі на землі дрова різної степені розкладу деревини	
	На верхніх складах лісосік, пунктах заправки паливно-мастильними матеріалами (ПММ), місцях ремонту техніки тощо повинен знаходитись готовий до використання абсорбент (суха тирса).	

Забруднення ґрунту і води ПММ, виробничими відходами і побутовим сміттям	Всі ємкості для заправки техніки в лісі повинні бути обладнані запорними кранами та піддонами, що попереджає попадання ПММ в ґрунт.	
	Тверді неорганічні відходи (використані автопокришки і ємкості, пляшки, побутове сміття тощо) повинні вивозитись із лісу і утилізуватись допустимим способом.	
Вплив на довкілля на ландшафтному рівні з врахуванням сусідніх ландшафтів	Збереження лісової рослинності у буферній зоні уздовж берегів водойм, укріплення трельовальних волоків та навантажувальних майданчиків порубковими рештками у процесі робіт, рівномірне розкидання подрібнених порубкових решток на лісосіці.	
	При потребі проектувати перехід на проведення поступових рубок, рубок переформування, реконструктивних.	
Вплив на ОЦЗ	Планувати діяльність відповідно до «Методичних підходів до охорони ОЦЗ та ведення господарства в них»	

Оцінку провели:

_____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(прізвище, ім'я та по батькові)
_____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(прізвище, ім'я та по батькові)
_____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(прізвище, ім'я та по батькові)

Цей акт ОВОС є додатком до технологічної карти розробки лісосіки, будівництва та ремонту дороги, проекту створення лісових культур, рубок догляду, санітарно-оздоровчих заходів, тощо.

Негативні впливи на навколишнє середовище, які можуть мати місце в процесі виробничої діяльності, загалом визначені. Найбільша увага при цьому приділена роботам, пов'язаним з заготівлею деревини. Заготовлена деревина у більшості випадків розпилюється на сортименти на лісосіці, чим мінімізуються відходи лісозаготівель. Практично вся заготовлена ліквідна деревина вивозиться з лісосіки, а порубкові рештки складаються в купи або вали для подальшого перегнивання безпосередньо на місцях заготівлі.

Рубки головного користування не проводяться в лісах, які виконують захисні функції, наприклад в особливо цінних захисних лісах.

Подібний підхід має місце і при проведенні інших потенційно небезпечних для навколишнього середовища лісгосподарських заходів. Так, при проектуванні доріг обов'язково складається екологічна експертиза та проводиться попередня оцінка впливу.

З метою недопущення або ж мінімізації негативних впливів при виконанні лісосічних робіт, розробляються технологічні карти, які регламентують порядок розробки лісосік за відповідною технологічною схемою. Кожна ділянка під лісозаготівлю планується в індивідуальному порядку. Безпосередньо виконання

лісозаготівельних робіт планується та виконується у спосіб, який забезпечує максимальне збереження та відновлення лісу природнім шляхом.

Лісозаготівельні бригади, які виконують роботи в лісі, ознайомлені з правилами та інструкціями ОП, ТБ, та процедурою збереження біотичного різноманіття при лісозаготівельних роботах.

Попередня оцінка впливу на довкілля у надлісництві виконується і дотримується також згідно сертифікаційних вимог зокрема, згідно принципу 8, необхідно проводити оцінку на всі лісогосподарські заходи, які можуть мати негативний вплив на довкілля.

Ймовірні зміни базового сценарію без здійснення планованої діяльності

Визначення ймовірності зміни поточного стану довкілля без здійснення планованої діяльності здійснювалось методом аналізу зміни показників забруднення основних факторів навколишнього середовища протягом останніх років.

Ґрунти. Без провадження планованої діяльності не зміниться. Відмінності у розвитку ґрунтового покриву виключно локальні.

Водні ресурси. При здійсненні планованої діяльності уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів виділяють лісові ділянки, з категорії експлуатаційних лісів та відносять до категорії захисних лісів за нормативами згідно з постановою КМ України «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» від 16.05.2007 № 733. У разі відмови від діяльності прогнозується захаращення прибережних смуг та потрапляння у водні об'єкти гілок, кори та сухих деревостанів.

Здійснення планованої діяльності не передбачає використання води в технологічному процесі, тому вплив відсутній, як при здійсненні планованої діяльності, так і без неї.

Атмосфера. Без провадження планованої діяльності у атмосферу не буде викидатись велика кількість забруднюючих речовин. Відмінності у розвитку стану атмосфери переважно локальні – основна їх частка відмічається у межах планованої діяльності та її СЗЗ.

Біорізноманіття. Планована діяльність локально може негативно впливати на рослинний та тваринний світ, призводячи до тимчасових змін в структурі їхніх популяцій та маючи вплив на міграційний процес. Такі впливи можуть мати нетривалий ефект на біоту від результатів функціонування техніки (шуму, механічної дії, викидів) тощо. Однак, припускаємо тимчасовий та зворотній характер такого впливу. Крім того, у разі відмови від планованої діяльності збільшиться площа деревостанів з надлишковим накопиченням горючих матеріалів за рахунок потенційної наявності осередків усихання, природного відпаду, що як показує практика пожежної ситуації на Поліссі 2020 року матиме в разі сильніші негативні наслідки. Ще одним із аспектів є формування осередків хвороб лісу, відсутність доглядів за вже сформованими культурами. Це неодмінно негативно відобразиться на формуванні повноцінних лісостанів у майбутньому, спричинятиме формування та розширення вогнищ шкідників та призведе до усихання і знищення лісових насаджень. Отже, локальні негативні впливи за відповідного менеджменту з боку надлісництва можливо помякшити,

мінімізувавши їх або загалом уникнути. Натомість відсутність обґрунтованого господарювання може призвести до серйозніших негативних наслідків на тривалу перспективу.

Суспільство. Без провадження планованої діяльності на локальному рівні прогнозується зменшення податкових надходжень до бюджету, відсутність робочих місць, не буде розвитку місцевої економіки.

Таким чином, без проведення планованої діяльності природне довкілля буде переживати менше негативного впливу і виключаються деякі потенційні загрози. Більшість з цих відмінностей відчуваються виключно на локальному рівні. Зменшиться забезпечення сировиною деревообробних та деревопереробних підприємств; зовсім незначною мірою зменшиться рівень забруднення навколишнього середовища; погіршиться санітарний стан лісів. Для суспільства відмінності будуть неоднозначними, але з огляду на попит на продукцію планованої діяльності потреба у її здійсненні існує.

Можливі види впливу на навколишнє природне середовище в процесі виробничої діяльності Березнівського надлісництва

№ п/п	Фази технологічного процесу	Короткий опис ключових видів впливу
1. Заготівля деревини		
1.1	Звалювання деревини	Забруднення атмосферного повітря від роботи бензопил. Забруднення поверхневих і підземних вод паливно - мастильними матеріалами (ПММ). Пошкодження живого покриву, підліску, підросту і молодняку. Обдир і облом залишених на корені дерев. Зміна природного ареалу тварин та рослин. Забруднення атмосферного повітря від роботи тракторів. Пошкодження русел і берегів водотоків.
1.2	Трелювання деревини	Забруднення поверхневих і підземних вод паливно - мастильними матеріалами (ПММ). Пошкодження живого покриву, підліску, підросту і молодняку. Обдир і облом залишених на корню дерев. Зміна природного ареалу тварин та рослин.
2. Перевезення лісопродукції		
2.1	Навантаження і вивезення лісопродукції	Забруднення атмосферного повітря від роботи автомобілів Пошкодження русел і берегів водотоків. Забруднення поверхневих і підземних вод паливно - мастильними матеріалами (ПММ).

		Пошкодження живого покриву, підліску, підросту, молодняка. Ущільнення ґрунту.
3. Ремонт доріг		
3.1	Переміщення ґрунту	Забруднення атмосферного повітря від роботи техніки. Пошкодження русел і берегів водотоків. Забруднення поверхневих і підземних вод паливно - мастильними матеріалами (ПММ). Пошкодження дерев, живого покриву, підліску і підросту. Ущільнення ґрунту.
3.2	Підсіпка дорожнього полотна.	Забруднення атмосферного повітря від роботи техніки. Забруднення поверхневих і підземних вод паливно - мастильними матеріалами (ПММ). Зміна природних форм рельєфу. Зміна гідрологічного режиму ґрунту. Зміна природного ареалу тварин і рослин.
4. Лісовідновлювальні і лісогосподарські заходи		
4.1	Підготовка ґрунту під лісові культури або сприяння природному поновленню	Зміна мікрорельєфу і гідрологічного режиму ґрунту.
4.2	Рубки догляду в молодняках (освітлення і прочищення)	Забруднення атмосферного повітря від роботи бензопили чи кущоріза. Забруднення поверхневих і підземних вод паливно - мастильними матеріалами (ПММ). Зміна природної структури і породного складу лісів. Зниження рівня біологічного різноманіття. Зміна кормової бази тварин.
4.3	Створення мінералізованих смуг	Забруднення атмосферного повітря від роботи техніки Забруднення поверхневих і підземних вод паливно - мастильними матеріалами (ПММ). Зміна мікрорельєфу і гідрологічного режиму ґрунту Пошкодження живого покриву, дерев і кущів.

Комплекс природоохоронних заходів по Березнівському надлісництві

№ п/п	Назва заходу	Назва природоохоронних заходів	Місце розташування
1.	Використання ПММ, утилізація твердих побутових матеріалів.	<ul style="list-style-type: none"> - перевірки підрозділів надлісництва та підприємців щодо дотримання ними санітарних умов в лісах та на виробничих територіях; - утримувати ділянку заправки паливом в належному стані згідно інструкції; - забезпечення достатньої кількості абсорбентів для видалення проливів нафтопродуктів. 	Всі підрозділи, при проведенні перевірок
2.	Охорона водних ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - облаштування переїзних містків при трелюванні деревини через джерела та водотоки; - недопущення трелювання деревини вздовж джерел та водотоків; - охорона водних ресурсів під час нересту риби; - заходи по благоустрою джерел та водотоків. 	Вся територія Березнівського надлісництва
3.	Охорона атмосферного повітря	<ul style="list-style-type: none"> - проведення контролю за джерелами викидів забруднюючих речовин (ЗР) на відповідність встановлених гранично допустимих викидів (ГДВ) ; -здійснювати контроль токсичності відпрацьованих газів всього наявного транспорту. 	Тимчасові та постійні місця зберігання автотракторних механізмів.
4.	Заходи на покращення умов ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження лісової сертифікації, як добровільної ініціативи, спрямованої на забезпечення підтвердження відповідності сталого ведення лісового господарства у надлісництві, дотримання вимог відповідних міжнародним стандартів (Принципи і Критерії ЛОР). - проведення рубок формування та оздоровлення лісів, направлених 	Лісовий фонд Березнівського надлісництва, площею 55376,2 га

		на поліпшення породного складу і якості лісів та підвищення їх продуктивності. - обмежити застосування суцільно - лісосічних рубок.	
	- охорона та захист лісу (боротьба зі шкідниками):	спостереження, виявлення вогнищ заселення стовбурових шкідників, хвороб лісу, розтавлення феромонних пасток, проведення СОЗ в насадженнях.	Лісові насадження
	- лісовідновлення лісів:	проведення заходів на збільшення лісового генофонду, заліснення, створення захисних насаджень, сприяння природному поновленню, перевага в використанні аборигенних видів посадкового матеріалу.	Ділянки для заліснення
	- охорона лісів від пожеж:	вчасне виявлення та недопущення до великих лісових пожеж, створення комплексу протипожежних заходів, посилена охорона, патрулювання при високому класі пожежної небезпеки, придбання первинних протипожежних засобів для гасіння лісових загорань, проведення навчань з МНС.	
	- будівництво нових доріг лісгосподарського призначення та капітальний ремонт існуючих:	планування, лісової дорожньої інфраструктури для забезпечення доступу до лісового фонду, покращення умов охоронних заходів в протипожежному відношенні, можливість доступу до урочищ заготівлі дикоростучих ягід, грибів місцевому населенню.	Ремонт і утримання наявної лісодорожньої мережі.
5.	Заходи щодо охорони довкілля.	- перед проведенням лісгосподарських заходів проводити оцінку потенціальних негативних впливів на навколишнє природне середовище .	Місця запланованих заходів.
		- при проведенні лісгосподарських і лісозаготівельних робіт	Місця лісозаготівлі. Всі підрозділи

		дотримуватись заходів щодо запобігання або зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.	
		- з метою збереження біорізноманіття, виявляти ліси високої природоохоронної цінності та залишати дерева цінні для біорізноманіття, біотопи, при проведенні лісосічних робіт.	Лісництва
		- після проведення лісогосподарських заходів де проводилась попередня оцінка впливу на довкілля, проводити оцінку екологічних наслідків від проведених заходів.	Місця запланованих заходів.

Виробничий процес діяльності надлісництва може змінювати свій напрямок при змінних умовах діяльності і планових величин, тобто можливе корегування, доповнення, даного плану лісового господарювання.

Аналізуючи результати лісогосподарської діяльності надлісництва необхідно відмітити те, що ведення лісового господарства проводиться тільки згідно «Проекту організації і розвитку лісового господарства», який проектується лісовпорядкуванням на ревізійний період.

Виконання Законів України, Указів Президента, постанов, інструкцій КМУ, наказів Держлісагенства України є неухильним обов'язком до виконання трудового колективу надлісництва, в результаті чого забезпечується безперервне, невиснажливе та раціональне користування лісовими ресурсами, а саме:

- вибірка деревини з насадження не перевищує середній річний приріст деревостану;

- проведення рубок головного користування в обсягах не перевищують розрахункову лісосіку;

- своєчасне проведення санітарно-оздоровчих заходів з метою утримання насаджень в належному санітарному стані;

- на належному рівні ведеться контроль за станом охорони лісу від незаконних рубок та інших порушень лісового законодавства;

- лісовідновлення проводиться з врахуванням показників регіональної типології, всіх природно – лісівничих показників для створення лісових культур з перевагою впровадження аборигенних видів;

- на виконання «Закону України про охорону навколишнього природного середовища» у надлісництві проводиться регулярна робота на мінімізацію впливу виробничої діяльності довкілля;

- вимоги сертифікаційного процесу у надлісництві виконуються і зауваження при аудитах беруться до неухильного виконання;
- ефективно впроваджується в життя програма використання лісових ділянок цінних для рекреаційної діяльності;
- кадрове забезпечення відповідає нормативно встановленим процедурам;
- соціальний захист працівників у надлісництві є одним з важливих напрямків.

6. ПЛАН ГОСПОДАРСЬКИХ ЗАХОДІВ

6.1 Розрахункова лісосіка

Заготівля деревини проводиться в межах річного приросту і не перевищує його. Обсяги заготівлі встановлені в планах ведення господарства на десятирічний період. Це дозволяє оптимізувати заготівлю лісопродукції по роках. Дані щодо обсягів заготівлі підлягають систематичній звітності і аналізу. В окремих випадках існують обмеження на заготівлю деревини, у зв'язку з виконанням лісами інших функцій. Обсяги використання недеревної продукції, в тому числі, місцевим населенням, не призводить до виснаження запасів цих лісових ресурсів.

Розрахункова лісосіка - щорічна науково обгрунтована норма заготівлі деревини в порядку рубок головного користування, яка затверджується для кожного власника, постійного користувача лісів окремо за групами порід, виходячи з принципів безперервності та невиснажливості використання лісових ресурсів. Розрахункова лісосіка рубок головного користування по філії «Березнівське лісове господарство» далі (Березнівське надлісництво) обрахована Українським державним проектним лісовпорядним виробничим об'єднанням (УКРДЕРЖЛІСПРОЕКТ) згідно „Методики визначення розрахункової лісосіки” та затверджена наказом Міндовкілля України від 11 лютого 2022 року № 97.

Приймаючи розрахункову лісосіку лісовпорядкування керувалося принципами забезпечення невиснажливого і рівномірного користування лісовими ресурсами, збереженням умов відтворення високопродуктивних стійких насаджень, їх економічних та інших корисних властивостей.

Рубки головного користування

Розміщення рубок головного користування запроектовано дійсним лісовпорядкуванням та проведено з урахуванням наявного експлуатаційного фонду по лісництвах, стану насаджень і схеми існуючої дорожньої мережі. При територіальному розміщенні лісосік необхідно дотримуватись рекомендацій лісовпорядкування. Фонд рубок головного користування запроектовано до 2029 р.

Щорічний обсяг рубок головного користування запроектовано 42,71 тис. м³, в тому числі експлуатаційні ліси – 40,37 тис. м³, захисні ліси – 1,38 тис. м³, рекреаційно-оздоровчі ліси – 0,96 тис. м³.

По лісництвах, в яких є експлуатаційний фонд, на ревізійний період складені відомості рубок головного користування в які внесені, з групуванням за п'ятиріччями, виділи (частина виділів) стиглих і перестійних деревостанів, можливих для експлуатації.

Протягом ревізійного періоду крім зазначених у відомості лісових ділянок в рубку, можуть надходити і інші можливі для експлуатації ділянки лісу, які на рік

рубки досягли віку стиглості. Відведення таких насаджень в рубку можливе в разі, якщо вони вимагають проведення термінової рубки в зв'язку з їх пошкодженням, усиханням, з втратою захисних функцій, в розладнаних насадженнях, в насадженнях, які в установленому порядку підлягають розчищенню в зв'язку будівництвом; у випадку коли неможливо розмістити по певних господарських секціях наявний лісосічний фонд згідно встановленій розрахунковій лісосіці через необхідність дотримання встановлених термінів примикання лісосік; в зв'язку з будівництвом лісових доріг (їхньою відсутністю), а також в інших випадках, що не входять в протиріччя з положеннями чинних нормативних документів, які регламентують проведення рубок головного користування.

6.2 Попередній план рубок формування і оздоровлення лісів та інших рубок

Рубки догляду

Відповідно до Протоколу лісовпорядної наради з розгляду щорічного обсягу рубок догляду за лісом встановлено наступні об'єми щорічних обсягів рубок догляду:

- освітлення 123,9 га 460 м³.
- прочищення 100,3 га 1210 м³.
- проріджування 445,3 га 6060 м³.
- прохідна рубка 635,4 га 21870 м³.

Також, відповідно до матеріалів лісовпорядкування на ревізійний період запроектовано щорічний обсяг проведення санітарних рубок вибіркових загальною площею 1968 га та суцільних санітарних рубок загальною площею 49 га.

6.3 Лісовідновлення та лісорозведення

Лісовідновні заходи

Головний спосіб лісовідновлення є створення лісових культур шляхом посадки сіянців основних лісоутворюючих порід відповідно до технологічних схем, з врахуванням природного поновлення, типу лісорослинних умов, особливостей ділянки в технологічній схемі вказані способи обробітку ґрунту, спосіб створення, схема змішування порід тощо.

Технологічні схеми складені на основі «Типів лісових культур за лісорослинними зонами», ухвалених секцією організації управління лісовим господарством науково-технічної ради Держкомлісгоспу України (протокол № 1 від 18 березня 2010 року).

Термін відновлювального періоду для ділянок, призначених для природного поновлення, прийнятий в середньому 5 років.

Період лісовідновлення для ділянок, призначених для сприяння природному поновленню, прийнятий 5 років. Сприяння природному поновленню передбачається проводити шляхом мінералізації ґрунту, шляхом догляду за підростом, шляхом створення часткових лісових культур.

Терміни змикання лісових культур і переведення їх у вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки, в залежності від типів лісу і цільової породи, прийнятий в середньому 6 років.

При створенні лісових культур значну увагу надається аборигенним видам. Використання інтродуцентів, створених в минулому, по результатах спостережень і таксаційної характеристики деревостанів, в основному, не приводить до негативних лісівничо-екологічних наслідків.

Лісорозведення

До фонду лісорозведення лісовпорядкуванням віднесе рослинність лісових ділянок (галявини, пустирі).

Термін заліснення встановлюється 5 років.

Термін створення лісових культур лісорозведення встановлюється 2 роки.

Створення лісових культур шляхом лісовідновлення і згідно технологічних схем, природного поновлення, типу лісорослинних умов, особливостей ділянки в технологічній схемі вказані способи обробітку ґрунту, спосіб створення, схема змішування порід, тощо. Технологічні схеми складені на основі «Типів лісових культур за лісорослинними зонами» ухвалені секцією організації управління лісовим господарством науково-технічної ради Держкомлісгоспу України (протокол № 1 від 18 березня 2010 року). Розподіл запроектованих загальних обсягів лісових культур за технологічними схемами.

Протягом перших 4-х років за лісовими культурами кратного догляду за схемою 4-3-2-1.

Доповнення лісових культур, які створюватимуться повинно проводитись при відпаді більше 15%, як правило весною наступного року після садіння культур. Доповнення культур передбачається проводити ручним способом під меч Колесова сіянцями однорічного віку.

Насінництво і лісові розсадники

Потреба в садивному матеріалі, становить близько 2 млн.штук сіянців. Цієї кількості сіянців вистачає для заліснення зрубів поточного року.

Загальна кількість існуючих розсадників у надлісництві складає 7 шт., площею 2,405 га. Цієї площі достатньо для вирощування необхідної кількості садивного матеріалу для виконання обсягів лісокультурних робіт. Крім того, у надлісництві для вирощування садивного матеріалу є 13 теплиць загальною площею 0,164 га, в яких вирощується садивний матеріал методом висівання насіння в контрольованому середовищі.

Щодо агротехніки вирощування садивного матеріалу, внесення добрив, хімічних методів боротьби з бур'янами, механізації робіт надлісництво керується рекомендаціями Мінлісгоспу України по удосконаленню організації праці в лісових розсадниках і вирощуванню сіянців деревних і чагарникових порід.

6.4 Охорона лісів від пожеж

Охорона лісів від пожеж – одна з найбільших складних проблем для лісівників. Рівень пожежної безпеки в лісах підвищується в найбільшій мірі через людський фактор, масове відвідування населенням лісових масивів в пожежонебезпечний період, кинутий недопалок, залишене багаття, викиди побутового сміття або зумисні підпали особливо сухої рослинності на сільгосп угіддях. Пожежна безпека в лісі у надлісництві забезпечується проведенням профілактичних заходів, оперативного виявлення і ліквідації лісових пожеж на території лісового фонду, попередження таких явищ працівниками лісової охорони надлісництва проводяться регулярні рейди – патрулювання, роз'яснювальна робота серед населення, спільні навчання з МНС по гасінню лісових пожеж.

Надлісництво приділяє велику увагу по придбання пожежного інвентаря та засобів пожежогасіння. В кожному структурному підрозділі облаштовані пожежні ЛПС (лісова пожежна станція) з наявним пожежним інвентарем.

При великому класі пожежної небезпеки в обов'язковому порядку проводиться цілодобове чергування.

Ступінь пожежної небезпеки визначається за «Шкалою оцінки природної пожежної небезпеки лісових ділянок лісового фонду» розробленою інститутом «Укрдїпроліс» і затвердженою наказом Міністерства лісового господарства України від 2 червня 1997 року № 52.

Територія характеризується високим класом небезпеки – 2,57, що зумовлено наявністю у вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок хвойних насаджень молодняків – 20,6 %; середньовікових – 25,9 %. Фактори, які збільшують пожежну небезпечність на один клас, це наявність доріг загального користування і, як правило, збільшення відвідування населення лісів

Територія надлісництва за способами виявлення лісових пожеж і боротьби з ними віднесена до зони наземної охорони лісів.

6.5 Захист лісу від шкідників і хвороб

Захист лісів від шкідників та хвороб – важливий напрямок лісогосподарської діяльності. В зоні інтенсивної лісогосподарської діяльності заходи з попередження розвитку небезпечних хвороб та масового розмноження потенційних шкідників лісу забезпечують охорону та покращення якісного складу лісових ресурсів. Захист лісів від шкідників та хвороб забезпечується систематичним спостереженням за їх станом, своєчасним виявленням осередків шкідників та хвороб, здійсненням профілактики виникнення таких осередків, їх локалізація та подальшої ліквідація.

Для приведення лісів до належного санітарного стану в пошкоджених насадженнях проводяться заходи з поліпшення санітарного стану лісів. Для боротьби із шкідниками та хворобами лісу у Березнівському надлісництві застосовують лісогосподарські методи: санітарні рубки, ліквідація захаращеності, виготовлення та розвішування штучних гнізд. Загальний стан лісів по Березнівському надлісництві задовільний.

Для покращення стану лісових насаджень проводяться санітарні рубки (СРС, ВСР), які входять в перелік заходів з поліпшення санітарного стану лісів. Основними причинами призначення санітарних рубок на ділянках покритих лісом:

вітровали та буреломи, спричинені несприятливими погодними умовами; пошкодження дерев комплексом вторинних шкідників, зокрема стовбуровими шкідниками, в більшості випадків в хвойних насадженнях; стовбурові гнилі в осередках листяних насаджень.

Нагляд за появою та розповсюдженням шкідників та хвороб лісу в лісництвах проводиться лісовою охороною лісництв під контролем лісничого. В Березнівському надлісництві організацію та контроль за проведенням лісозахисних робіт здійснює філія «Поліський лісовий офіс».

При появі шкідників та хвороб лісу лісова охорона складає повідомлення про появу ознак погіршення санітарного стану лісових насаджень, яке надсилається до філії для прийняття висновку щодо проведення лісозахисних заходів на підставі лісопатологічного обстеження.

6.6 Господарська діяльність надлісництва на забруднених радіонуклідами територіях, з урахуванням рівня їх забрудненості, у тому числі вибухонебезпечними предметами

Рівень забруднення одиниці господарювання радіонуклідами відсутній.

Стан і динаміка лісового фонду дають можливість в цілому оцінити екологічний стан лісів надлісництва на рік лісовпорядкування. Усі види господарської діяльності велися згідно чинних нормативних актів. Вони були направлені на підвищення якісного стану і продуктивності лісів, збереження і підвищення їх захисних властивостей. Негативного впливу на навколишнє середовище господарська діяльність не спричинила.

В зв'язку з тим, що в районі розташування надлісництва джерела шкідливого впливу на ліс лісовпорядкуванням не виявлено, території за зонами радіаційного забруднення відсутні.

Екологічний стан лісів задовільний.

Території забруднені вибухонебезпечними предметами відсутні. У разі виявлення таких територій надлісництво буде керуватися затвердженою Інструкцією з ведення лісового господарства на землях які забруднені вибухонебезпечними предметами (ЗВНП) по Березнівському надлісництві філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України».

6.7 Дотримання принципу невиснажливості

Породи та невиснажливий рівень заготівлі (річна розрахункова лісосіка) (відповідно до Проекту організації і розвитку лісового господарства ДП «Березнівське ЛГ»)				
Латинська назва	Українська назва	Річна розрахункова лісосіка (м ³)	Фактичний обсяг рубок головного користування (м ³) у 2025 р. (станом на 05.11.2025р.	Прогнозований обсяг рубок головного користування на наступний (2026) рік (м ³)
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Сосна звичайна	31140	15219	31140
<i>Picea abies</i> (L.)	Ялина	-	-	-

H.Karst.	європейська			
<i>Quercus robur</i> L.	Дуб звичайний	820	543	820
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Ясен звичайний	-	7	-
<i>Carpinus betulus</i> L.	Граб звичайний	990	319	990
<i>Betula pendula</i> Roth	Береза повисла	2850	1623	2850
<i>Populus tremula</i> L.	Осика	670	345	670
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	Вільха чорна	6240	1107	6240
<i>(Додати інші породи, якщо вони є)</i>	Липа		1	
	Клен		3	
Загальний обсяг річної розрахункової лісосіки (по всіх породах)		42710	19167	42710
Загальна середньорічна зміна запасу (м ³)			3,7	
Загальний обсяг заготовленої деревини (м³) за 2025 р.:				
Від усіх видів рубок:				
у т.ч. ліквідної деревини:			81302	
у т.ч. ділової деревини:			49331	
Від рубок головного користування:				
у т.ч. ліквідної деревини:			19167	
Від вибіркових санітарних рубок:				
у т.ч. ліквідної деревини:			24158	
Від суцільних санітарних рубок:				
у т.ч. ліквідної деревини:			27346	
Від рубок догляду:				
у т.ч. ліквідної деревини:			9379	
Від інших видів рубок:				
у т.ч. ліквідної деревини:			1252	

7. МОНІТОРИНГ ЛІСІВ

7.1 Методика моніторингу

Програма моніторингу особливих цінностей для збереження (ОЦЗ)

Програма розроблена на виконання критерію 9.4 FSC-STD-UKR-01.1-2024 V 1-1 Національного стандарту системи ведення лісового господарства для України.

Головна мета моніторингу ОЦЗ – визначити чи виконуються стратегії збереження ОЦЗ та чи не шкодять господарські заходи ідентифікованим ОЦЗ.

Результати моніторингу надають співробітникам надлісництва актуальну інформацію про ОЦЗ, які зустрічаються в межах лісового фонду надлісництва, і є основою для внесення змін до стратегій збереження або коригування планів господарювання. Однією із загальних і поточних цілей моніторингу є поступове накопичення інформації про наявні ОЦЗ та території де вони ідентифіковані. На підставі цієї інформації можна оцінити, чи зберігаються ОЦЗ та чи є ефективною господарська діяльність, спрямована на їхнє збереження.

Послідовний стандартизований моніторинг особливо важливий, щоб зрозуміти, чи є зміни ОЦЗ, що спостерігаються, дійсними (наприклад, збільшення популяції) чи є результатом зміни в системі моніторингу (наприклад, зміна персоналу на когось, хто краще виявляє види).

Ефективна програма моніторингу повинна оцінювати, чи підтримуються ідентифіковані ОЦЗ, використовуючи якомога менше часу та грошей, без шкоди для якості моніторингу. Екстенсивний і такий, що вимагає значних витрат часу моніторинг є непотрібним, якщо немає вагомих підстав вважати, що масштаби та інтенсивність виробничої діяльності загрожують підтримці ОЦЗ.

Загальні положення щодо моніторингу особливих цінностей для збереження

Перший крок до моніторингу ОЦЗ передбачає їхню ідентифікацію, оцінку їхнього стану, визначення загроз, рівня захисту, який є необхідним для збереження відповідних природоохоронних цінностей, нанесення меж ОЦЗТ на карту, тобто встановлення початкових (вихідних) даних.

Вихідні дані забезпечують контрольний рівень, з яким можна порівняти подальші дані моніторингу, щоб оцінити, чи зберігаються ОЦЗ. Таким чином, при проведенні моніторингу слід використовувати методи, частоту та інтенсивність вибірки, подібні до тих, які використовувалися під час початкової ідентифікації ОЦЗ, щоб результати були порівняними.

В ході моніторингу проводиться кількісна або якісна оцінка встановлених ОЦЗ та їх порівняння з минулорічними та/або вихідними даними. Робиться висновок про характер змін, якщо вони спостерігалися. У випадку фіксації негативних змін плануються заходи з виправлення ситуації.

Моніторинг ОЦЗТ проводиться у надлісництві щорічно спеціалістами надлісництва та працівниками які безпосередньо працюють в лісах за участі всіх зацікавлених сторін. В ході моніторингу оцінюється ефективність заходів із збереження або поліпшення ОЦЗ та їх стан.

Під час проведення моніторингових досліджень до консультацій залучаються представники державних органів охорони навколишнього природного середовища, науково-дослідних установ, громадських і природоохоронних неурядових організацій, місцеві та запрошені експерти різних профілів (екологи, ботаніки, зоологи, соціологи, тощо), представники місцевих громад, інші зацікавлені сторони.

Дані моніторингу записуються та зберігаються в централізованій базі даних, оскільки це зручно для аналізу довгострокових тенденцій щодо ОЦЗ. Проте моніторинг конкретних ОЦЗ не завжди виявляє причину спостережуваних змін у ОЦЗ.

Види моніторингу ОЦЗ.

Оперативний моніторинг.

Основні завдання оперативного моніторингу – дотримання вимог чинної нормативно-законодавчої бази ведення лісового господарства та природоохоронного законодавства, а також виконання планів господарювання в межах ідентифікованих ОЦЗТ. Включає виявлення та запобігання будь-якій незаконній діяльності в межах ідентифікованих ОЦЗТ, лісопатологічний моніторинг, моніторинг проведення господарських заходів, будівництва доріг, поводження з відходами, дотримання меж ОЦЗТ тощо.

Оперативний моніторинг має проводитися досить часто, щоб виявити проблемні зони, за якими буде продовжено більш цілеспрямований моніторинг.

Методи оперативного моніторингу: патрулювання лісів силами лісової охорони, лісопатологічні обстеження, приймання виконаних робіт, тощо.

Моніторинг збереження ОЦЗ.

Моніторинг збереження ОЦЗ спрямований на оцінку того, чи досягаються цілі, визначені в плані господарювання, а також чи ефективними для збереження ОЦЗ є господарські заходи. На відміну від оперативного моніторингу увага зосереджена на моніторингу стану ОЦЗ. Дані, зібрані під час цього моніторингу, можуть бути доповнені даними оперативного моніторингу або супутніх спостережень.

Методи моніторингу збереження ОЦЗ: обстеження популяцій видів, що охороняються; обстеження оселищ; обстеження генетичних резерватів; обстеження рослинності (дослідження індикаторних видів, вимірювання структури рослинності) – для ОЦЗ 1 і ОЦЗ 3; моніторинг ерозії ґрунтів; моніторинг рівнів седиментації води у природних водоймах; обстеження структури рослинності, ключової для запобігання ерозії (стан деревного та надґрунтового покриву) – для ОЦЗ 4; інтерв'ю із зацікавленими сторонами для визначення того, чи збережено цінність ОЦЗТ – для ОЦЗ 6.

Моніторинг загроз

Під час моніторингу відстежуються внутрішні та зовнішні загрози для ОЦЗ, виявлені під час процесу первинної оцінки загроз та оцінюється, чи виникли нові загрози. Моніторинг загроз включає цілеспрямований моніторинг індикаторів загрози (наприклад, моніторинг якості води) на ОЦЗТ, загрози, додатково зафіксовані під час оперативного моніторингу (наприклад, виявлення спалаху ентомошкідників під час лісопатологічного моніторингу) та інтерв'ю із зацікавленими сторонами (місцеві громади, органи місцевого самоврядування, НУО тощо) та експертами.

Методи моніторингу загроз: аналіз результатів патрулювання лісів силами лісової охорони (зокрема, динаміка незаконних рубок) та результатів лісопатологічних обстежень (динаміка розвитку шкідників та хвороб лісу); аналіз оперативного моніторингу за станом лісів; моніторинг інвазійних видів; аналіз частоти злив та повеней; тощо.

Відповідальні за проведення моніторингу ОЦЗ

Загальну відповідальність за реалізацію програми моніторингу несе начальник надлісництва, який забезпечує належний збір та аналіз даних, а також використання результатів для адаптивного ведення господарства.

Відповідальними за проведення оперативного моніторингу є лісова охорона надлісництва (патрулювання лісів), інженери з охорони і захисту лісу (лісопатологічні обстеження), лісничі (приймання виконаних робіт).

Відповідальними за проведення моніторингу збереження ОЦЗ є співробітники відділу лісового та мисливського господарства, які проводять власні спостереження, а також координують діяльність зацікавлених сторін та експертів, залучених до моніторингу збереження ОЦЗ. Моніторинг збереження ОЦЗ також проводиться співробітниками лісництв.

Відповідальними за проведення моніторингу загроз є співробітники відділу лісового та мисливського господарства, діяльність яких координується головним лісничим.

Процедура системи моніторингу виконання запланованих видів діяльності та завдань для надлісництва.

Вид моніторингу	Відповідальна особа	Методика проведення	Документи з результатами моніторингу
Моніторинг для виявлення та опису впливів господарської діяльності на довкілля			
Результати діяльності з відновлення (критерій 10.1)	інженер лісових культур	«Інструкція з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів»	Плани лісових культур Книга лісових культур Матеріали інвентаризації лісових культур Матеріали переведення у вкриту лісом площу
Використання для відновлення видів, які добре екологічно адаптовані до лісорослинних умов (критерій 10.2)			
Інвазивність або інші негативні впливи, пов'язані з будь-якими чужорідними видами в межах одиниці господарювання та поза нею (критерій 10.3)			
Підтвердження відсутності використання генетично модифікованих організмів (критерій 10.4)			
Результати лісівничої діяльності (критерій 10.5)	Інженер лісового господарства інженер лісових культур	«Методичні вказівки з відведення і таксації лісосік, видачі лісорубних квитків та огляду місць заготівлі деревини в лісах Державного агентства лісових ресурсів України» «Інструкція з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів»	Акти відведення лісосік Акти огляду місць використання лісових ресурсів Зведена відомість проєктів лісових культур та природного поновлення.

Вплив на довкілля при використанні: - добрив (критерій 10.6) - пестицидів (критерій 10.7) - засобів біологічного контролю (критерій 10.8)	інженер лісових культур інженер ОЗЛ	Державний реєстр пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні	Журнал обліку застосування пестицидів
Впливи небезпечних природних явищ (пожеж) (критерій 10.9)	інженер ОЗЛ	Правила пожежної безпеки в лісах України	Книга обліку лісових пожеж Акти про лісові пожежі
Впливи розвитку інфраструктури, транспортної та лісівничої діяльності на рідкісні види та види, що перебувають під загрозою зникнення, на їхні оселища, екосистеми, ландшафтні цінності, воду та ґрунти (критерій 10.10)	Начальник надлісництва, провідний інженер з лісового господарства, інженер з використання лісових ресурсів	Звіт з оцінки впливу на довкілля	Документація з будівництва доріг та розвитку інфраструктури. Висновок з оцінки впливу на довкілля.
Впливи заготівлі та вилучення деревини на недеревинну лісопродукцію, цінності довкілля, ліквідні відходи деревини та інші види продукції та послуги (Критерій 10.11)	Начальник надлісництва Інженер з лісового господарства	«Методичні вказівки з відведення і таксації лісосік, видачі лісорубних квитків та огляду місць заготівлі деревини в лісах Державного агентства лісових ресурсів України»	Акти відведення лісосік Акти огляду місць використання лісових ресурсів
Екологічно прийнятна утилізація відходів (критерій 10.12)			
Моніторинг для виявлення та опису соціальних впливів господарської діяльності			
Докази незаконних або недозволених видів діяльності (Критерій 1.4)	інженер ОЗЛ	Кодекс України про адміністративні лісопорушення, Лісовий кодекс України, Закон України про охорону навколишнього природного середовища	Книга обліку лісопорушень, Річний звіт про лісопорушення
Відповідність застосовним законам, місцевим законам, ратифікованим	юрисконсульт	Господарський кодекс України, Лісовий Кодекс України, Земельний	Журнал реєстрації перевірок

міжнародним конвенціям та обов'язковим нормам і правилам (Критерій 1.5)		кодекс України	
Вирішення спорів і скарг (Критерій 1.6, 2.6 і 4.6)	голова профкому юристконсульт	ЗУ «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» Колективний договір ЗУ «Про звернення громадян»	Журнал обліку звернень громадян
Програми та види діяльності, що стосуються прав працівників (Критерій 2.1)	голова профкому	Трудовий кодекс України, Колективний договір	Журнал звернень працівників
Гендерна рівність, сексуальні домагання та гендерна дискримінація (критерій 2.2)	юристконсульт	Законодавство України в сфері забезпечення гендерної рівності та протидії дискримінації, зокрема, Конституції України, ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»	Правила внутрішнього трудового розпорядку
Програми та види діяльності, що стосуються охорони праці та техніки безпеки (критерій 2.3)	інженер з охорони праці	Закон України «Про охорону праці» складається з цього Закону, Кодекс законів про працю України .	Журнал реєстрації Інструктажів з охорони праці, Інструкції розроблені для підприємства
Виплата заробітної плати (критерій 2.4)	Бухгалтерський відділ	Закон України «Про оплату праці»	Розрахункова відомість виплати заробітної плати
Навчання працівників (критерій 2.5)	інспектор з кадрів	Закон України «Про професійний розвиток працівників», Кодекс законів про працю України»	Особові картки працівників, документи про перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників
Здоров'я працівників, яке піддається дії пестицидів, за умови їх застосування (критерій 2.5 і критерій 10.7)	інженер з охорони праці	Наказ Міністерства охорони здоров'я України 03.08.1988 №1, документ МОП «Безпека при використанні хімічних речовин на виробництві»	Журнал інструктажів з гігієни та безпеки праці, Інструкція з безпеки праці при використанні пестицидів.
Виявлення місцевих громад та їхніх	Начальник надлісництва	ЗУ «Про місцеве самоврядування»	Перелік визначених місцевих громад і тих

законних прав (критерій 4.1)			громад, які можуть бути зачеплено господарською діяльністю Документація, що свідчить про залучення громад чи їх вповноважених представників
Повне виконання умов юридично обов'язкових угод (критерій 4.2)	Юрисконсульт Начальник надлісництва	ЗУ «Про місцеве самоврядування»	Журнал реєстрації звернень громадян, Книга звернень громадян. Протоколи лісовпорядкувальних нарад
Стосунки з громадами (критерій 4.2)	Начальник надлісництва	ЗУ «Про місцеве самоврядування»	Документи, що стосуються інформування місцевих громад про поточну та заплановану лісогосподарську діяльність
Охорона місць особливого культурного, екологічного, економічного, релігійного або духовного значення для місцевих громад (критерій 4.7)	Начальник надлісництва	Закон України Про землі рекреаційного призначення, Закон України Про охорону культурної спадщини. Закон України Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, Закон України Про оцінку впливу на довкілля	Перелік місць особливого культурного, екологічного, економічного, релігійного або духовного значення для місцевих громад Задokumentовані заходи з охорони місць особливого культурного, екологічного, економічного або релігійного значення
Місцевий економічний і соціальний розвиток (Критерій 4.2, Критерій 4.3, Критерій 4.4, Критерій 4.5)	Начальник надлісництва юрисконсульт	Оборська А.Е. Комунальні лісогосподарські підприємства і місцеві громади. Інформаційний довідник.	Журнал реєстрації звернень громадян, Книга звернень громадян. Протоколи лісовпорядкувальних нарад. Договори з підрядниками та постачальниками, стратегічний план підприємства
Отримання різноманітних вигід та/або продукції	Начальник надлісництва	Вимоги процедури FSC-PRO-30-006	Форма №3-лг, Форма №10-лг

(критерій 5.1)			
Збереження та/або посилення екосистемних послуг (критерій 5.1)	Начальник надлісництва	Вимоги процедури FSC-PRO-30-006, Карпіщенко О.І. Стратегічне планування: навч. Посіб, Горелов Д.О. Стратегія підприємства: навч.-метод. Посіб,	Звіти про виробництво продукції, виготовленої підприємством із ресурсів лісу (Форма №3-лг, Форма №10-лг)
Фактичні у порівнянні із запланованими річні обсяги заготівлі деревинної та недеревинної лісопродукції (критерій 5.2)	Начальник надлісництва інженер ОЗЛ інженер з лісового господарства	Проект організації і розвитку лісового господарства, «Інструкції про порядок ведення державного лісового кадастру і первинного обліку лісів» №1267/18562 Затв.16.12.2010 р.	Матеріали санітарних та лісопатологічних обстежень, Звітні дані про обсяги рубок, Журнал видачі лісових квитків, огляду місць заготівлі деревини та недеревинної лісової продукції
Використання місцевої переробки, надання послуг та виробництва доданої вартості (критерій 5.4)	Інженер з використання лісових ресурсів	Проект організації і розвитку лісового господарства, Проект міжнародної технічної допомоги «МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ УКРАЇНИ»	Виробничо-фінансовий план, Перелік споживачів продукції підприємства, Договора
Довготермінова економічна життєздатність (критерій 5.5)	Начальник надлісництва	Національна економічна стратегія на період до 2030 року, Господарського кодексу України	Лісовпорядкувальний проект (Проект організації і розвитку лісового господарства). Виробничо-фінансовий план. Стратегічний план підприємства
Категорії 5 і 6 особливих цінностей для збереження, що визначені в Критерії 9.1.	Лісничі лісництва де визначені ОЦЗ категорій 5-6	Про затвердження ознак особливо цінних для збереження територій (ОЦЗТ), їх визначення, охорону і моніторинг	Задokumentовані результати оцінювання: - стану ОЦЗ (в т.ч. ОЦЗТ від яких вони залежать), - ефективності заходів, виконаних на ОЦЗТ. -
Процедури моніторингу для виявлення та опису змін екологічних умов			
Цінності довкілля та екосистемні функції, в т.ч. депонування та утримування вуглецю (Критерій 6.1);	Начальник надлісництва Інженер з лісового господарства	Інструкція з оцінки можливого соціального та екологічного впливу лісогосподарських	Документи «Звіт з оцінки впливу на довкілля» «Висновок з оцінки впливу на довкілля»

включаючи ефективність визначених та вжитих заходів із запобігання негативним впливам господарської діяльності на цінності довкілля*, пом'якшення таких впливів і відновлення цих цінностей (Критерій 6.3)		заходів, що плануються, та екологічних наслідків проведених лісогосподарських заходів, Звіт з оцінки впливу на довкілля	
Рідкісні види та види, що перебувають під загрозою зникнення, та ефективність вжитих заходів з охорони таких видів та їх оселищ (Критерій 6.4)	Начальник надлісництва Інженер з лісового господарства	Закон України «Про рослинний світ» Закон України про тваринний світ» Закон України «Про Червону книгу України»	Результати моніторингу рідкісних і зникаючих видів флори і фауни
Репрезентативні ділянки та ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.5)	Начальник надлісництва Інженер з лісового господарства	Лісовий кодекс України, Закон України «Про природно-заповідний фонд України», Конвенції про охорону біологічного різноманіття. Положення (паспорти) та охоронні зобов'язання для об'єктів ПЗФ, розташованих на одиниці господарювання.	Перелік виділених репрезентативних ділянок.
Аборигенні види, що трапляються природно та біологічне різноманіття, а також ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.6)	Начальник надлісництва інженер з ОЗЛ інженер лісових культур	Лісовпорядкувальний проект. Таксаційні описи. Карта поділу лісів підприємства на категорії.	Паспорти генетичних резерватів, постійних лісонасінних ділянок. Книга лісових культур. Проекти лісових культур. Проект мисливського впорядкування. Звіти про лісопорушення. Статистична звітність щодо ведення мисливського господарства Переліки організацій (користувачів), мисливські угіддя
Природні водотоки,	Начальник	Інструкція з	Проект організації та

водойми, кількість та якість води, а також ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.7)	надлісництва	впорядкування лісового фонду України	розвитку лісового господарства
Ландшафтні цінності та ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.8)	Начальник надлісництва	Інструкція з впорядкування лісового фонду України	Проект організації та розвитку лісового господарства
Перетворення природних лісів на плантації або на землі, не пов'язані з веденням лісового господарства (Критерій 6.9)	Начальник надлісництва	Інструкція з впорядкування лісового фонду України	Проект організації та розвитку лісового господарства
Категорії 1-4 особливих цінностей для збереження, визначені згідно з Критерієм 9.1 та ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення.	Лісничі лісництв де визначені ОЦЗ категорій 1-4	Закон України «Про природно заповідний фонд» Про затвердження ознак особливих цінностей для збереження (ОЦЗ), їх ідентифікацію, охорону і моніторинг	Задokumentовані результати оцінювання: - стану ОЦЗ (в т.ч. ОЦЗТ від яких вони залежать), - ефективності заходів, виконаних на ОЦЗТ.
Рівень забруднення одиниці господарювання радіонуклідами.	Начальник надлісництва Інженер з охорони праці	Рекомендації по веденню лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення	Карти рівнів радіаційного забруднення
Природний стан та структура популяцій НДЛП (якщо НДЛП включено до сфери дії сертифікату)			

Залучення зацікавлених сторін та експертів

Моніторинг ОЦЗ здійснюється як співробітниками надлісництва, так і зацікавленими сторонами та експертами.

До оперативного моніторингу залучаються представники правоохоронних органів (патрулювання лісів разом із лісовою охороною), спеціалісти

Укрлісозахисту (лісопатологічні обстеження), інспектори Держекоінспекції (перевірка дотримання природоохоронного законодавства).

До моніторингу збереження ОЦЗ залучаються спеціалісти ДО «Український ЛСЦ» та її відокремлених підрозділів (дотримання режиму збереження та стану генетичних резерватів), фахові екологи, ботаніки, зоологи (моніторинг стану ОЦЗ 1 і 3), інспектори Держекоінспекції (дотримання режиму збереження та стану об'єктів ПЗФ та територій Смарагдової мережі).

Моніторинг ОЦЗ 4-6 завжди має враховувати результати консультацій з представниками місцевих громад.

Планові або наявні системи моніторингу що ґрунтуються на залучені зацікавлених сторін.

Карти з нанесеними природними ресурсами і зонуванням землекористування на одиниці господарювання.

В зв'язку з військовим станом картографічні матеріали тимчасово в загальний доступ не надаються.

7.2 Періодичність

В залежності від видів запроєктованих заходів та строків на їх виконання, моніторинг результатів можна проводити кожного місяця, кварталу та півріччя ґрунтуючись на показники підтверджені місячними звітами.

7.3 Показники

Структура системи моніторингу повинна включати наступні показники:

- екологічні показники – стан лісів, біорізноманіття, природне поновлення, санітарний стан, наявність інвазійних видів, стан водних ресурсів та інші;
- виробничі показники – обсяги лісозаготівлі, лісовідновлення та лісорозведення, площі рубок, використання недеревних ресурсів, ефективність протипожежних заходів, приживлюваність лісових культур та інші;
- соціально-економічні показники – працевлаштування місцевого населення, створення доданої вартості на місцевому рівні відповідно до масштабу, інтенсивності та ризику, залучення місцевих громад тощо.

7.4 Документування результатів, у тому числі картування

Документування результатів моніторингу стану ОЦЗ

Результати проведеного моніторингу доцільно подавати в табличній формі:

Результати моніторингу стану ОЦЗ, проведеного у 20__ році у Березнівському надлісництві

№ №	Назв а та опис	Об'єкт та/або місцерозташуванн я (лісництво, квартал/ виділ)	Стан ОЦЗ	Результати моніторингу			
				Опера- тивног	збереженн я ОЦЗ	загро з	Чи плануютьс

	ОЦЗ	ОЦЗ		о			я заходи
--	-----	-----	--	---	--	--	----------

8. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

8.1 Гарантії прав працівників

Конституційне право працівників на охорону їхнього здоров'я та життя під час професійної діяльності, на безпечні та здорові умови праці забезпечують відповідні органи державної влади, які регулюють взаємовідносини роботодавця та працівника з питань безпеки праці, гігієни праці та безпеки виробничого середовища і встановлюють єдиний порядок забезпечення охорони праці в Україні. Права громадян на охорону праці умовно можна поділити на дві групи:

Під час укладення трудового договору:

- на умови трудового договору, що відповідають законодавству України;
- на інформацію про умови та безпеку праці на робочому місці;
- на навчання з питань охорони праці.

Під час роботи:

- на умови праці, що відповідають законодавству України;
- відмовитися від дорученої роботи чи розірвати трудовий договір, якщо роботодавець порушує вимоги законодавства з охорони праці;
- на пільги та компенсації за роботу у шкідливих та небезпечних умовах;
- на навчання з питань охорони праці.

8.2 Охорона праці

Сторона роботодавця зобов'язується:

- здійснювати свої повноваження із забезпечення здорових і безпечних умов праці на кожному робочому місці відповідно до вимог Закону України «Про охорону праці» та інших нормативно-правових актів.

- спільно з профспілковою Стороною (профспілковими комітетами первинних профспілкових організацій надлісництв) розробляти «Комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці і виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам», комплексні заходи погоджуються спільним рішенням уповноважених представників Сторін.

- встановити витрати на охорону праці у розмірі не менше 0,5% від фонду оплати праці за попередній рік на виконання затверджених у філії «Поліський лісовий офіс» комплексних заходів щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення наявного рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійних захворювань, аваріям і пожежам. За необхідності здійснювати інші витрати на охорону праці, що передбачені законодавством.

- дотримуватись законодавчих нормативів щодо обов'язкового забезпечення працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими, небезпечними та несприятливими умовами праці, спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту. Проводити закупівлю спецодягу, взуття та засобів захисту працівникам

покращеної якості (тканина, моделі, якість пошиття), які відповідають суттєвим вимогам безпеки та охорони здоров'я, мають позитивний висновок органів з оцінки відповідності, сертифікат відповідності чи декларацію відповідності та задовольняють вимоги Технічного регламенту засобів індивідуального захисту.

У разі передчасного зношення спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту не з вини працівника роботодавець зобов'язаний замінити їх за свій рахунок.

Визначити перелік професій і посад працівників, яким видається безоплатно, спецодяг, спецвзуття та інші засоби індивідуального захисту.

Працівникам, які суміщають професії або працюють за сумісництвом, крім спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту, що видаються їм за основною професією, слід додатково видати спецодяг, спецвзуття, та інших засобів індивідуального захисту для виконання робіт за професією за сумісництвом або при суміщенні з урахуванням строків їх придатності.

Роботодавець не повинен допускати до роботи працівників без необхідних спеціального одягу, спеціального взуття та засобів індивідуального захисту, а також якщо вищеперераховане знаходиться в забрудненому, несправному стані або з простроченими строками періодичних випробувань, що проводяться відповідно до інструкцій з їх експлуатації.

- забезпечувати, відповідно до абзацу другого пункту 15 частини першої статті 91 Лісового кодексу України та Положення про державну лісову охорону, лісову охорону інших постійних лісокористувачів та власників лісів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.09.2009 року № 976, працівників підприємства, які належать до посадових осіб державної гісової охорони форменим одягом, правила носіння та норми забезпечення яким затверджуються Державним агентством лісових ресурсів України;

- сприяти впровадженню у надлісництві більш безпечної техніки і технології, ефективних технічних засобів охорони праці, а також повному забезпеченню працівників засобами індивідуального та колективного захисту відповідно встановлених норм;

- не залучати до важких робіт і робіт із шкідливими або небезпечними умовами праці, підіймання і переміщення речей, вага яких перевищує встановлені для них граничні норми, наступних категорій працівників:

- жінок;

- неповнолітніх (віком від 14 до 18 років).

Не залучати неповнолітніх до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні.

- забезпечити своєчасне проведення атестації робочих місць з метою розроблення та реалізації організаційних і технічних заходів щодо поліпшення умов праці працівників, а також для визначення їх права на пільги та компенсації за роботу з шкідливими і важкими умовами праці.

Згідно атестації робочих місць:

- забезпечувати безоплатно працівників, зайнятих на роботах із шкідливими умовами праці, молоком або іншими рівноцінними йому харчовими продуктами.

Конкретні категорії працівників та обсяг продуктів передбачається по кожному надлісництву окремо наказом керівника філії «Поліський лісовий офіс», узгодженого з профспілковим комітетом первинної профспілкової організації;

- надавати працівникам окремих професій, понад норми визначені законодавством, додаткову оплачувану відпустку за несприятливі умови праці.

Конкретні категорії працівників та кількість днів передбачається по надлісництву окремо наказом керівника філії «Поліський лісовий офіс», узгодженого з профспілковим комітетом первинної профспілкової організації.

- працівникам, які працюють на роботах, пов'язаних із забрудненням, видавати безоплатно за встановленими нормами мило, а на роботах, де можливий вплив на шкіру шкідливо діючих речовин - змивачі та знешкоджуючі засоби.

- забезпечувати працівників санітарно-побутовими приміщеннями та утримувати їх відповідно до санітарних норм і правил.

- проводити періодично, відповідно до нормативних актів, експертизу технічного стану обладнання, машин, механізмів, споруд, будівель щодо їх безпечного використання.

- під час укладання трудового договору проінформувати працівника під підписку про умови праці та про наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

- організовувати навчання з підвищення кваліфікації не рідше чим один раз на 5 років для фахівців з охорони праці регіональних офісів та філій у галузевих закладах або навчальних центрах.

Організовувати на базі галузевих закладах або навчальних центрах, навчання і перевірку знань з питань охорони праці посадових осіб регіональних офісів та філій, під час прийняття на роботу і періодично, один раз на три роки, а саме: керівників, заступників керівників, головних спеціалістів, керівників основних виробничих та технічних служб, які безпосередньо пов'язані з організацією безпечного ведення робіт, а також членів комісій з перевірки знань з питань охорони праці філій незалежно від того яку вони посаду обіймають.

За рахунок коштів філії проводити навчання з питань охорони праці представників профспілкової Сторони.

Не допускати працівників які не пройшли навчання та перевірку знань з охорони праці, до посадових обов'язків (виконання робіт).

- організовувати на базі галузевих закладів або навчальних центрів для керівних працівників, спеціалістів та представників профспілкової Сторони навчання із впровадження Систем управління охороною здоров'я та безпекою праці на основі керування ризиками, відповідно до вимог ДСТУ ISO 45001:2019.

- за участю виборних органів первинних профспілкових організацій філій щоквартально аналізувати стан тимчасової непрацездатності працівників та причини захворювань. Вживати заходів до зниження захворюваності і втрат робочого часу через хворобу.

- забезпечити безоплатне проведення попередніх (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів

працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці, або таких, де є потреба у професійному доборі, щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року, а також виконання рекомендацій та висновків медичної комісії за результатами огляду працівників.

Забезпечити безоплатне проведення позачергового медичного огляду працівника за його заявою, якщо працівник вважає, що погіршення стану його здоров'я пов'язане з умовами праці, та за своєю ініціативою, якщо стан здоров'я працівника не дає змоги йому виконувати свої трудові обов'язки.

Відсторонювати від роботи працівників, які не пройшли в установлений термін медичні огляди, та не допускати до роботи працівників, яким за медичним висновком така робота протипоказана за станом здоров'я.

За час проходження медичного огляду за працівниками зберігаються місце роботи (посада) і середній заробіток.

- проводити спільно з представником профспілкової Сторони (виборних органів первинних профспілкових організацій філій) своєчасне і об'єктивне розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Забезпечити безумовне виконання запропонованих комісією з розслідування нещасних випадків на виробництві організаційно-технічних заходів по кожному нещасному випадку.

- за рахунок власних коштів філії «Поліський лісовий офіс» може бути виплачена матеріальна допомога членам сімей працівників, які отримали травму чи загинули на виробництві з вини надлісництва. Форма виплати може бути одноразовою матеріальною допомогою, тощо (виходячи з фінансових можливостей філії «Поліський лісовий офіс»).

У разі погіршення здоров'я потерпілого внаслідок раніше одержаного каліцтва або професійного захворювання, пов'язаних з виконанням трудових обов'язків, при встановленні йому МСЕК вищого ступеня стійкої втрати професійної працездатності відносно попереднього обстеження, одноразова допомога не призначається.

Якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не лише з причин, що залежать від роботодавця, а і внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги підлягає зменшенню, але не більше як на 50 відсотків.

Відсоток зменшення розміру одноразової допомоги визначається рішенням комісії з питань охорони праці філії «Поліський лісовий офіс».

- щорічно до 28 квітня організовувати проведення Дня охорони праці та інші заходи з питань охорони праці.

- виконувати вимоги профспілкової сторони з усунення виявлених недоліків під час здійснення громадського контролю за виконанням роботодавцем вимог законодавства з охорони праці та забезпеченням у надлісництві безпечних і нешкідливих умов праці, виробничої санітарії.

- здійснювати аналіз стану охорони праці і розглядати його на засіданнях разом з профспілковим комітетом.

- працівникам, що працюють у холодну пору року на відкритому повітрі зі значним зниженням температури повітря, що створило несприятливі умови праці при проведенні лісосічних та нижньоскладських робіт, надавати перерви для обігрівання та відпочинку.

- проводити доплати в відсотках до тарифної ставки за шкідливі умови праці згідно проведеної атестації робочих місць за умовами праці.

- надавати структурним підрозділам та філіям методичну, інформаційну та іншу допомогу у запровадженні або вдосконаленні системи управління охороною праці. Організувати централізоване забезпечення їх нормативно-правовою базою та засобами наочної агітації.

Вивчати, узагальнювати й поширювати досвід роботи в сфері охорони праці кращих підрозділів.

Постійно забезпечувати закупівлю нових аптечок та комплектування їх необхідними медикаментами.

- здійснювати оперативний, адміністративно-громадський контроль за станом охорони праці разом з профспілковою Стороною, профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань. Надавати профспілковій Стороні облікову та звітну документацію щодо стану охорони праці, виробничого травматизму та професійних захворювань. Інформувати трудові колективи філій та інших структурних підрозділів про обставини і причини нещасних випадків із смертельними наслідками, із зазначенням заходів щодо недопущення їх повторення з аналогічних причин.

Здійснювати постійний моніторинг та забезпечувати аптечками першої домедичної допомоги усі структурні підрозділи надлісництва.

8.3. Соціальні аспекти

Заходи, щодо покращення соціального захисту працюючих Березнівського надлісництва філії «Поліський лісовий офіс».

Основою формування кадрової політики філії «Поліський лісовий офіс» виступає аналіз структури ефективності використання робочого часу, прогнози розвитку підприємства і зайнятості персоналу. При цьому є необхідність оцінки ефективності кадрової політики у філії тобто моніторинг, що потрібно проводити постійно від атестації, підвищення кваліфікації працівників, планування кар'єри, підтримка ефективного робочого клімату і т.д. У такому випадку можна говорити про існування кадрової політики як інструменту управління підприємством.

Кадрова політика філії – це система принципів, ідей, вимог, що визначають основні напрямки роботи з персоналом, її форми і методи.

Основною метою кадрової політики є своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб філії, вимог діючого законодавства та стану ринку праці.

Цілі кадрової політики

- Своєчасне забезпечення надлісництва персоналом необхідної якості у необхідній чисельності;

- Забезпечення умов праці реалізації прав і обов'язків працівників, що передбачені трудовим законодавством;
- Раціональне використання кадрового потенціалу;
- Формування і підтримка ефективної роботи трудових колективів.

Принцип кадрової політики

- Справедливість.
- Послідовність.
- Дотримання трудового законодавства.
- Рівність.
- Відсутність дискримінації за віком, статтю, релігією.
- Науковість.
- Комплексність.
- Системність.
- Ефективність.

Соціальний захист працівників на виробництві включає в себе такі напрямки як:

- створення безпечних умов праці, які б давали можливість заробляти кошти для гідного існування та виключали отримання травм і професійних захворювань працівників на виробництві;

- запровадження необхідних заходів щодо охорони праці та соціального захисту громадян у випадку професійних захворювань та нещасних випадків, доступ громадян до національних систем охорони здоров'я, реабілітації та професійної освіти;

- забезпечення працівників та членів їх сімей прожитковим мінімумом матеріальних засобів у разі безробіття, втрати або зниження доходу внаслідок хвороби, народження дитини, нещасного випадку в побуті, виробничої травми або професійного захворювання, інвалідності, старості, втрати годувальника.

Створення безпечних умов праці та забезпечення життєдіяльності людини - проблема комплексна і її слід вирішувати постійно як на загальнодержавному, регіональному, так і на місцевому рівнях. Тому питання соціального захисту громадян повинні реалізовуватися за рахунок трьох джерел — державного бюджету, місцевих бюджетів і коштів філії.

Створення ефективної системи соціального захисту у філії «Поліський лісовий офіс» є невід'ємною умовою розвитку всякого суспільства, особливо в умовах ринку, виступає необхідною платою суспільства та бізнесу за соціальний мир, стабільність соціальної системи та можливість нормальної господарської діяльності. В умовах сучасного виробництва окремі приватні заходи щодо поліпшення умов праці, для попередження травматизму є неефективними. Тому здійснення їх повинно проходити комплексно, створюючи в загальній системі управління виробництвом підсистему керування безпекою праці, спрямованої на збереження здоров'я та працездатності людини. Розвиток цивілізованої держави може здійснюватись тільки разом з дією соціального захисту населення.

Планування заходів соціального захисту для працюючих в філії «Поліський лісовий офіс»

-забезпечити встановлену законодавством нормальну тривалість робочого часу для всіх категорій працівників;

- встановити у надлісництві п'ятиденний робочий тиждень з нормальною тривалістю робочого часу – 40 годин на тиждень та двома вихідними днями;

- за взаємною згодою з працівником встановлювати для нього неповний робочий час (день, тиждень), гнучкий графік роботи на умовах і в порядку, визначених законодавством;

- дотримуватись вимог законодавства щодо обмеження залучення окремих категорій працівників до надурочних робіт, роботи у нічний час та у вихідні дні. Проводити надурочні роботи, роботу у вихідні, святкові та неробочі дні передбачених законодавством, і тільки з дозволу профспілкової сторони з оплатою і компенсацією відповідно до законодавства;

- надавати працівникам за сімейними обставинами та з інших причин, за їх бажанням і погодженням з керівником структурного підрозділу, відпустку без збереження заробітної плати до 15 календарних днів на рік. Визначеним законодавством категоріям працівників надавати, за їх бажанням, додаткові відпустки без збереження заробітної плати на встановлений для цих категорій працівників термін. За бажанням працівника надавати йому в день його народження один день відпустки в рахунок щорічної;

- не допускати примушення працівників до переходу на роботу з неповним робочим часом за відсутності змін в організації виробництва і праці.

Охорона праці і здоров'я працівників

- дотримуватись законодавчих нормативів щодо обов'язкового забезпечення працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими, небезпечними та несприятливими умовами праці, спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту;

- проводити атестацію робочих місць за умовами праці згідно з розробленим за участю профспілкової сторони графіком;

- проводити періодично, згідно нормативних актів, експертизу технічного стану обладнання, механізмів, споруд, будівель щодо їх безпечного використання;

- забезпечувати навчання працівників безпечних методів праці шляхом підвищення рівня професійної підготовки і кваліфікації з питань охорони праці відповідно до вимог "Типового положення про навчання з питань охорони праці" та інших нормативних документів. Не допускати до виконання робіт працівників, що не пройшли навчання за індивідуальною програмою підготовки та перевірки знань з питань охорони праці;

- за рахунок коштів філії здійснювати проведення медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі.

- проводити спільно з профспілковою стороною своєчасне і об'єктивне розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Забезпечити безумовне виконання організаційно-технічних заходів, запропонованих комісією з розслідування нещасних випадків на виробництві.

Соціальний захист та задоволення духовних потреб

- Створювати відповідні умови для проведення культурно-масових, спортивних заходів та фізкультурно-оздоровчої роботи, сприяти працівникам, які беруть участь у міських, обласних, всеукраїнських спортивних змаганнях, галузевих спартакіадах, конкурсах, оглядах, фестивалях. Надавати відповідний транспорт для організації цих заходів. Звільняти працівників – членів збірних команд та учасників творчих колективів художньої самодіяльності від роботи із збереженням заробітної плати за основним місцем роботи для участі в спортивних змаганнях та культурно-освітніх заходах згідно з планами, затвердженими філією та профспілковим комітетом.

Гендерна рівність

Гендерна рівність означає, що кожна людина має свободу для розвитку своїх особистих здібностей та свободу вибору без обмежень, пов'язаних зі стереотипними гендерними ролями. **Права, обов'язки та можливості жінок і чоловіків не залежать від їхньої статі.** Відповідно вони можуть реалізувати свій потенціал у лісовому секторі у повному обсязі, займаючи однакові посади й отримуючи ідентичну заробітну платню за умови однакового досвіду.

Для забезпечення гендерної рівності у Березнівському надлісництві розроблено та впроваджено Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією.

Положення розроблено відповідно до Конституції України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (ст.6), «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (ст.3,6), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 (Конвенція Ради Європи ратифікована відповідно до Закону України 17 липня 1997 року №457/97 ВР), Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (Конвенція ООН, ратифікована відповідно до Указу Президента Верховної Ради Української РСР 24 грудня 1980 року №1369-Х.), Конвенція про викорінення насильства та домагань на робочому місці (Конвенція МОП від 21.06.2019р. №190), Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Конвенція Ради Європи від 11.05.2011р.) Рекомендацій про виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва і миру виховання в дусі поваги до прав людини і основних свобод (ЮНЕСКО), Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та інших нормативно-правових актів України.

Березнівське надлісництво філії «Поліський лісовий офіс» засуджує прояви дискримінаційного характеру та гендерне насильство, у тому числі, сексуальні домагання на робочому місці, та зобов'язується сприяти протидії цьому явищу. Політика та процедура поширюється на всіх працівників.

Березнівське надлісництво філії «Поліський лісовий офіс» створює простір рівних можливостей, вільний від дискримінації будь-якого національного, расового чи етнічного походження, статі, віку, інвалідності, релігії, сексуальної орієнтації, гендерної приналежності або сімейного стану. Всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються співробітникам Підприємства, розповсюджуються на всіх без винятку за умови належної кваліфікації.

Колектив надлісництва зобов'язаний:

1) поважати права й гідність особистості. У стосунках між працівниками дотримуватися норм взаємоповаги й рівноправної співпраці, тактовності й коректності, ввічливості й толерантності;

2) не допускати вияву національної, релігійної, расової та гендерної нетерпимості;

Філія забезпечує **однакові можливості для представленості жінок та чоловіків в управлінських та виробничих процесах, визнання рівноцінності праці**. Рекомендовано також застосовувати гендерно чутливі практики при прийнятті на роботу, навчанні, виробничій діяльності. Наприклад, оголошення про вакансію не повинно містити жодних дискримінаційних пунктів, а до дорадчих органів на етапі співбесіди варто включати представників трудових колективів. Рекомендовано впроваджувати гнучкі графіки навчання, стажування чи підвищення кваліфікації для більшої доступності, створити комфортні та безпечні умови праці за допомогою принципів універсального дизайну. Службові приміщення, транспорт, спецодяг, засоби індивідуального захисту мають враховувати різні анатомічні особливості працівників.

Досягнення гендерної рівності та унеможливлення будь-яких форм дискримінації людини є надважливою складовою відповідального ведення лісового господарства та застосування FSC® національного стандарту України.

Стосунки з громадами, місцевого економічного та соціального розвитку

Співпраця між надлісництвом та місцевими громадами важлива для дотримання принципів сталого ведення лісового господарства. Вона приносить користь обом сторонам: місцеві жителі можуть захищати цінні для них ліси, а лісові господарства забезпечувати прозорість та відкритість своєї діяльності, висвітлювати напрями роботи та позиції по низці питань, тим самим збільшувати рівень довіри і мінімізувати появу конфліктів.

Право користуватися природними об'єктами закріплено у ст. 13 Конституції України, де чітко визначено, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону».

Право вільно перебувати в лісах визначено у ст. 7 Лісового кодексу України (далі ЛК України) – «Ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу. Ліси можуть перебувати в державній, комунальній та приватній власності». Слід зазначити, що надання у користування мисливських угідь жодним чином не впливає на право власності на ліс. Ліси залишаються у державній власності, тому громадяни мають право вільного доступу та перебування у лісі. Також громадяни мають право на використання лісових ресурсів для власного споживання.

Право громадян на використання лісових ресурсів визначено у ст. 66 ЛК України – «Громадяни мають право в лісах державної та комунальної власності, а також за згодою власника в лісах приватної власності вільно перебувати,

безоплатно без видачі спеціального дозволу збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, гриби тощо, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України».

Тісна взаємодія лісівників та місцевих громад є вкрай необхідною, адже спільними зусиллями можна вирішити проблемні питання. Співпраця, допомога та взаєморозуміння лісівників з органами місцевого самоврядування, місцевими громадами — традиція, яка напрацьована роками.

За територіальним поділом лісові масиви Березнівського надлісництва віднесені до об'єднаних територіальних громад, міських, селищних та сільських рад (Сарненська та Березнівська міські ради, Степанська селищна та Малинська сільська рада).

Міське населення має безперешкодний доступ до лісу з можливістю збирання грибів, ягід, трав для власних потреб, рекреації, випасання худоби. Доступ може бути обмежений у випадку стихійного лиха, пожежі чи інших випадках передбачених законодавством. Місцеві громади також мають можливість оскаржувати дії надлісництва, якщо воно зачіпає їх права.

Також ця стаття визначає умови користування лісовими ресурсами де, зокрема, зазначено, що «Громадяни під час здійснення загального використання лісових ресурсів зобов'язані виконувати вимоги пожежної безпеки в лісах, користуватися лісовими ресурсами, зазначеними у частині першій цієї статті, способами і в обсягах, що не завдають шкоди відтворенню цих ресурсів, не погіршують санітарного стану лісів».

Певні обмеження перебування у лісі можуть бути обумовлені вимогами пожежної безпеки, зокрема у пожежонебезпечний період. Обмеження встановлюються уповноваженими на це органами державної влади.

Спеціальне використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань та заготівлі другорядних лісових матеріалів проводиться відповідно до статей 72, 73 Лісового кодексу України.

До побічних лісових користувань належать: заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, розміщення пасік, заготівля сіна, випасання худоби.

Лісовий квиток — єдиний дозвільний документ в Україні, який надає право лісогосподарським підприємствам, а також приватним компаніям, проводити промислово заготівлю дикорослих грибів, ягід та лікарської сировини в лісах України. Заготівля ж за умови промислової заготівлі — проводиться з обов'язковою випискою Лісового квитка. За порушення цієї вимоги заготівельників-порушників чекає адміністративна або навіть кримінальна відповідальність.

Громадяни мають право звертатися в апарат управління надлісництва щодо використання деревної та недеревної продукції лісу, з подальшим розглядом можливості такого використання.

Надлісництво залучає до планування та проведення консультацій з місцевими громадами, громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування, третіми зацікавленими особами, участь їх у плануванні

лісогосподарських заходів. Також філія надає інформацію про заплановані лісогосподарські заходи органам місцевого самоврядування.

Консультавання з місцевими громадами, громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування, третіми зацікавленими особами, при визначенні ОЦЗ, згідно розробленого Плану заходів з визначення та моніторингу ОЦЗ.

Складання планів на наступний рік, звітування перед органами місцевого самоврядування про проведені лісогосподарські заходи, залучення зацікавлених осіб до планування лісогосподарських заходів.

Підсумовуючи вищенаведені норми законодавства, наголошуємо, що громадяни мають право вільно перебувати в лісах державної та комунальної власності, безоплатно без видачі спеціального дозволу збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, гриби. Вільний доступ громадян до лісів та водойм гарантується законодавством України, а обмеження на перебування у лісі можуть бути встановлені виключно у визначеному законодавством порядку уповноваженими на це органами державної влади та місцевого самоврядування, зважаючи на необхідність забезпечення безпеки громадян та захисту лісу (рослин і тварин). Певні обмеження на перебування у лісі можуть бути застосовані під час проведення полювання.

Місцеві громади мають можливість оскаржувати дії надлісництва, якщо воно зачіпає їх права. Порядок розгляду скарг можна знайти на сайті ДП «Ліси України» в розділі «Сертифікація»-«Положення вирішення спорів...».

Екологічні права та обов'язки громадян України — це встановлені та гарантовані державою можливості у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Робота з документом Конституція України Стаття 50. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена. Стаття 66. Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки:

ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА

- на безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище;
- участь в обговоренні та внесення пропозицій до проектів нормативно-правових актів;
- участь в розробці та здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- здійснення загального і спеціального використання природних ресурсів; д) об'єднання в громадські природоохоронні формування;
- вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища;

- участь у публічних слуханнях або відкритих засіданнях з питань впливу запланованої діяльності ж) одержання екологічної освіти;

- подання до суду позовів про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю и) оскарження у судовому порядку рішень, дій або бездіяльності органів державної влади.

ЕКОЛОГІЧНІ ОBOB'ЯЗКИ:

- берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства;

- здійснювати діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки, екологічних нормативів та лімітів природовикористання;

- не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів; вносити плату за спеціальне природовикористання;

- сплачувати штрафи за екологічні правопорушення.

Природокористування Стаття 13. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

8.4 Вирішення конфліктів

Залучення зацікавлених сторін та вирішення спорів і скарг

У Березнівському надлісництві було розроблено та впроваджено процедуру залучення сторін, чий інтерес зачеплений та зацікавлених сторін до процесів планування та моніторингу господарської діяльності Березнівського надлісництва філії «Поліський лісовий офіс» ДП «Ліси України»

«Положення щодо співпраці Березнівського надлісництва (далі – Положення) із зацікавленими сторонами розроблене з метою визначення процедури, щодо залучення органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін як належне інформування, так і взаємодія зі сторонами, чий інтерес зачеплено, та зацікавленими сторонами шляхом їх залучення до прийняття рішень щодо лісів та планування лісгосподарської діяльності та здійснення аналізу можливих соціальних наслідків проведення лісозаготівель.

Зацікавленою стороною є будь яка особа, група осіб або організація, яка виявляє інтерес або відомо, що вона має інтерес до діяльності одиниці господарювання, або залучені в систему відносин, пов'язаних з лісовим сектором економіки.

Ці групи можуть бути представлені працівниками лісового господарства, екологічними та природоохоронними організаціями, лісозаготівниками, людьми, чий життя нерозривно пов'язане з лісом, дослідницькими і науковими організаціями, соціальними організаціями та групами із захисту прав людини, місцевим населенням, яке регулярно відвідує ліс з метою рекреації або загального користування лісом, органами місцевого самоврядування, благодійними

організаціями, працівниками державних структур, торговельними представниками та компаніями з торгівлі деревиною, зацікавленими фізичними особами тощо.

Сторона, чії інтереси зачеплені: будь-яка особа, група осіб або організація, яка є або може бути об'єктом впливу діяльності одиниці господарювання. Прикладом може бути особа, група осіб або організацій, розташованих поруч із одиницею господарювання (наприклад власники земель).

Сторонами, чії інтереси зачеплені, можуть бути, наприклад

- місцеві громади;
- працівники;
- люди, що мешкають у лісі;
- суміжні землекористувачі;
- місцеві переробники лісової продукції;
- місцеві комерційні структури;
- власники прав на землеволодіння і користування, зокрема землевласники;
- організації, уповноважені діяти або відомі як такі, що діють від імені сторін, чії інтереси зачеплені, наприклад соціальні або екологічні, профспілки.

Права місцевих громад:

Визнання та підтримання законних прав (інформування):

- щодо можливостей впливу на господарську діяльність надлісництва;
- щодо власних прав і обов'язків стосовно ресурсів, цінності цих ресурсів, а також лісогосподарської діяльності;
- щодо комерційної заготівлі недеревної лісової продукції третіми сторонами на території надлісництва;
- щодо обмежень у заготівлі недеревної лісової продукції внаслідок радіаційного забруднення території.

Можливості місцевих громад (інформування):

- щодо доречних можливостей стосовно працевлаштування, навчання та інших послуг (та надання таких можливостей).

Зменшення впливів природних небезпек (інформування):

- щодо природних небезпек, властивих конкретній території.

Встановлення прав місцевих громад (залучення):

- у рамках документування та/або картування: законних прав місцевих громад на землеволодіння, на доступ та використання лісових ресурсів; їхніх законних прав та обов'язків, застосованих у межах території надлісництва та доказів їх підтримки; територій, права на які оспорюються; засобів, за допомогою яких законні права та права, які оспорюються, розглядаються надлісництвом; цілей місцевих громад, пов'язаних із господарською діяльністю надлісництва.

Розвиток місцевих громад та диверсифікація економіки (залучення):

- до визначення надлісництвом можливостей місцевого соціально-економічного розвитку.

Уникнення негативного впливу на громади (залучення):

- до заходів із визначення, уникнення та пом'якшення істотних негативних впливів господарської діяльності надлісництва на громади.

Механізм вирішення спорів (залучення):

- до розроблення процесу вирішення спорів, пов'язаних із впливами господарської діяльності надлісництва;
- до контролю господарської діяльності надлісництва;
- задля виправлення ситуації у випадку порушення законного права місцевих громад щодо господарської діяльності надлісництва;

Захист місць особливого значення (залучення):

- до визначення місць особливого культурного, екологічного та іншого значення на які місцеві громади мають законні права, а також до заходів щодо охорони таких місць.

Права зацікавлених сторін.

Забезпечення доступності інформації (загалом для громадськості), (отримання доступу):

- до політики Березнівського надлісництва (у т.ч. зобов'язань надлісництва щодо дотримання FSC-STD-UKR-01.1-2024 V 1-1 принципів і критеріїв);
- до стислого викладу плану ведення лісового господарства, за винятком конфіденційної інформації;
- до стислого викладу результатів моніторингу діяльності надлісництва, за винятком конфіденційної інформації;

Зменшення впливів природних небезпек (інформування):

- щодо природних небезпек властивих конкретній території.

Процеси планування і моніторингу (залучення):

- за вимогою до процесів моніторингу та планування господарської діяльності, яка стосується інтересів зацікавлених сторін.

Розвиток місцевих громад та диверсифікації економіки (залучення):

- до визначення надлісництва переліку деревних та недеревних ресурсів і послуг екосистем, які можуть посилювати та диверсифікувати місцеву економіку.

Уникнення негативного впливу на громади (залучення):

- у рамках процесів визначення, уникнення та пом'якшення впливів господарської діяльності надлісництва на громади, чий інтереси зачеплено.

Механізм вирішення спорів (залучення):

- у рамках процесу вирішення спорів, що пов'язані із впливами господарської діяльності надлісництва.

Захист місць особливого значення (залучення):

- у рамках процесів визначення місць особливого культурного, екологічного та іншого значення.

Оцінювання, підтримання та моніторинг ОЦЗ.

- до оцінювання ОЦЗ на території надлісництва, розроблення заходів щодо підтримання та/або збагачення визначених ОЦЗ, а також моніторингу ОЦЗ.

Реалізація прав зацікавлених сторін та/або сторін, чий інтереси зачеплено, щодо лісів і лісогосподарської діяльності

Практичні підходи до реалізації прав зацікавлених сторін та/або тих, чий інтереси зачеплено, щодо лісів і лісогосподарської діяльності слід розглядати як у контексті добровільних зобов'язань надлісництва у рамках лісової сертифікації, так і з урахуванням визначених чинним законодавством можливостей. Для зацікавлених сторін і тих, чий інтереси зачеплено, доступ до вищевказаної інформації не може бути

обмежено, зважаючи на вимоги законодавства. Адже така інформація не має статусу інформації з обмеженим доступом, тобто не є службовою, таємною чи конфіденційною. Реалізації права на отримання інформації зазначених вище категорій має здійснюватися завдяки її систематичному та оперативному оприлюдненню надлісництвом лісового господарства:

- в офіційних друкованих виданнях;
- на офіційних веб-сайтах у мережі інтернет;
- на інформаційних стендах або будь-яким іншим способом, який дає змогу донести інформацію громадянам (інформаційні буклети, місцеві газети, виступи на різноманітних зібраннях тощо). Наприклад, стислі виклади плану ведення лісового господарства та результатів моніторингу можуть бути оформлені у вигляді друкованого видання із можливістю ознайомлення з ними у надлісництвах чи в інших місцях (сільських та селищних радах).

Також зацікавлені сторони й ті, чиї інтереси зачеплено, можуть отримати інформацію від надлісництва лісового господарства за запитом. Вимоги законодавства визначають підхід до оформлення запитів на інформацію. Для цього потрібно звернути увагу на розділ 4 Закону України «Про доступ до публічної інформації» (реалізація права на доступ до інформації за інформаційним запитом). Наприклад, запит на інформацію може бути як індивідуальним, так і колективним, може подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача. Письмовий запит подається в довільній формі, але має містити:

- ім'я (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий є;
- загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, якщо запитувачу це відомо;
- підпис і дату.

Запит на отримання публічної інформації відповідно до законодавства має бути задоволений упродовж 5 робочих днів, проте термін відповіді на запит може коливатися від 48 годин до 20 робочих днів залежно від терміновості запиту та його складності.

Звернення громадян також розглядаються як інструмент реалізації права доступу до інформації, завдяки можливості викладення в письмовій або усній формі пропозицій (зауважень), заяв (клопотань) і скарг.

Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств (надлісництв), установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їхніх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їхньої статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення. Отже, громадяни мають право:

- висловлювати поради, рекомендації щодо діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових осіб, думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя тощо (пропозиція (зауваження));

- звертатися із проханням про сприяння реалізації закріплених чинним законодавством їхніх прав та інтересів або повідомляти про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств (надлісництв), установ, організацій незалежно від форм власності, посадових осіб, а також висловлювати думки щодо поліпшення їхньої діяльності (заява (клопотання));

- звертатися з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств (надлісництв), установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб (скарга).

Звернення може бути подано як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне), може бути усним чи письмовим, оформленим із дотримання вимог законодавства (зокрема, Закону України «Про звернення громадян»).

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше ніж один місяць від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, - невідкладно, але не пізніше ніж через п'ятнадцять днів від дня їх отримання.

Механізм реалізації прав зацікавлених сторін і тих чий інтереси зачеплено, щодо отримання інформації

1.1. Джерела інформації:

- друковані видання;
- веб-сайт у мережі інтернет;
- інформаційні стенди;
- телебачення;
- радіо.

Право бути залученим до прийняття рішень стосовно лісів і лісового господарства може бути реалізовано з урахуванням законодавчо визначених підходів до проведення консультацій із громадськістю. На державному рівні такий інструмент спрямований на налагодження системного діалогу органів виконавчої влади із громадськістю, підвищення якості підготовки рішень із важливих питань державного та суспільного життя на підставі врахування громадської думки.

Відповідно до законодавства консультації з громадськістю проводять у формах:

- публічного громадського обговорення, електронних консультацій із громадськістю (безпосередні форми);
- вивчення громадської думки (опосередкована форма).

Публічне громадське обговорення передбачає організацію і проведення публічних заходів, наприклад, конференцій, форумів, громадських слухань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей (нарад) із громадськістю, а також інтернет-конференцій, відеоконференцій. Відповідним «Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики» (2010 р.) виписано процедури здійснення щодо такого консультування. Щодо форм консультування, а саме публічного громадського обговорення, то законодавством визначено порядок його проведення органом виконавчої влади: від визначення питання, яке буде винесено на обговорення, прийняття рішення про проведення обговорення та розроблення відповідного плану заходів, забезпечення репрезентативності зацікавлених суб'єктів, оприлюднення інформації про проведення обговорення на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади та в інший прийнятний спосіб, до аналізу інформації про оцінку громадськістю

ефективності запропонованого шляху вирішення питання, формування експертних пропозицій щодо альтернативного вирішення питання, забезпечення врахування результатів обговорення під час прийняття остаточного рішення, аналізу результатів обговорення та оприлюднення результатів обговорення на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади та в інший прийнятний спосіб.

Вивчення громадської думки відповідно до законодавства здійснюється шляхом:

- проведення соціологічних досліджень і спостережень (опитування, анкетування, інформаційних матеріалів, тощо);

- створення телефонних «гарячих ліній», проведення моніторингу коментарів, відгуків, інтерв'ю, інших матеріалів у друкованих та електронних засобах масової інформації для визначення позиції різних соціальних груп населення та зацікавлених сторін;

- опрацювання та узагальнення висловлених у зверненнях громадян пропозицій та зауважень з питання, що потребує вивчення громадської думки.

Також законодавством визначено й інші засоби участі громадськості у прийнятті управлінських рішень, а саме, місцевий референдум, загальні збори, місцеві ініціативи, громадські слухання та формування органів самоорганізації населення, при використанні яких можуть порушуватися лише питання, що належать до відання місцевого самоврядування. Рішення, прийняті у процесі консультування з громадськістю за допомогою згаданих способів, мають рекомендаційний характер, на відміну від тих рішень, що передбачають прямий вплив громадськості на процес їх прийняття за допомогою, наприклад, референдуму.

Наведені вище засоби можуть бути основою для формування філіями лісового господарства процедур залучення зацікавлених сторін і тих, чий інтереси зачеплено, до прийняття рішень щодо лісів та ведення лісового господарства в рамках планування та моніторингу господарської діяльності, розвитку місцевих громад, уникнення негативного впливу на них, оцінювання та підтримання особливих цінностей для збереження та інших процесів.

Задля ефективності реалізації прав щодо отримання інформації та залучення до прийняття рішень, зацікавленим сторонам та/або тим, чий інтереси зачеплено, потрібно:

- переконатись щодо їх ідентифікації надлісництвом у такому статусі (як зацікавлених або тих, чий інтереси зачеплено), наприклад, заявивши про себе чи продемонструвавши активну позицію у відповідь на запити надлісництва в рамках формування таких списків;

- повідомити надлісництво лісового господарства про найбільш прийнятні способи отримання інформації, про доступність різних інформаційних джерел, бажані форми та засоби залучення до прийняття рішень щодо лісів та лісового господарства в рамках ключових сфер реалізації їхніх прав;

- поряд із отриманням інформації коректно використовувати активні форми, а саме, отримання інформації за запитом чи подання звернення надлісництва;

- поцікавитись щодо запланованих упродовж року надлісництвом лісового господарства заходів (консультаційних процедур різних форм), які будуть

Положення про запобігання, попередження та вирішення спорів, пов'язаних з іншими суб'єктами права володіння та користування землями лісового фонду і лісовими ресурсами у Березнівському надлісництві філії «Поліський лісовий офіс» (далі – Положення) розроблене з метою визначення дієвого механізму врегулювання конфліктних ситуацій на ранніх стадіях їх розвитку без звернення до суду задля мінімізації негативних наслідків для усіх сторін.

У випадку виникнення будь-яких спірних питань, звернення приймаються за адресою:

Березнівське надлісництво

Філії «Поліський лісовий офіс»

ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

34600, Рівненська обл., Рівненський р-н.,

м. Березне, вул. Київська, 1

з понеділка по п'ятницю з 08-00 до 17-00,

обідня перерва з 12-00 до 13-00,

або на електронну адресу berezhnivske.lg@e-forest.gov.ua

Процедура застосовується до місцевих громад, працівників чи окремих громадян, чії інтереси можуть бути зачеплені.

**Начальник Березнівського надлісництва
Філії «Поліський лісовий офіс»**

Микола ГАПОН